תלמוד בבלי · ראשונים · רא״ש · מפרשים · קרבן נתנאל · סדר נשים

קרבן נתנאל על קידושין

רבי יעקב נתנאל ווייל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרבן נתנאל על קידושין

רבי יעקב נתנאל ווייל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרבן-נתנאל-על-קידושין/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

סעיף א 5
סעיף ב 8
סעיף ה 9
סעיף ו 9
סעיף ז 11
סעיף ח 11
סעיף ט 11
סעיף י 12
סעיף יא 13
סעיף יב 14
סעיף יג 14
סעיף יד 15
סעיף טו 15
סעיף טז 16
סעיף יז 17
סעיף יח 18
סעיף יט 19
סעיף כ 21
סעיף כב 22
סעיף כג 23
סעיף כד 24
סעיף כה 24
סעיף כו 25
סעיף כז 25
סעיף כח 27
סעיף כט 27
סעיף ל 28
סעיף לא 28
סעיף לב 29
סעיף לד 29
סעיף לה 30
סעיף לו 30
סעיף לז 31
סעיף מ 31
סעיף מא 31
סעיף מב 32
סעיף מד 32
סעיף מה 32
סעיף מח 32
סעיף מט 32
סעיף נב 32
סעיף נה 34
סעיף נז 34
סעיף נח 34
סעיף נט 34
סעיף סא 34
סעיף סד 36
סעיף סה 36
סעיף סו 37
סעיף סז 37
סעיף סח 37
סעיף סט 38
סעיף ע 38
סעיף עא 38
סעיף עב 39
סעיף עג 41
סעיף עד 41
סעיף עה 42
סעיף עז 42
סעיף עח 43
סעיף עט 43
סעיף פ 43

סעיף פב 43
סעיף פג 44
סעיף פד 44
סעיף פה 45
סעיף פו 45
סעיף פח 46
סעיף פט 46
סעיף צ 46
סעיף צג 47
סעיף צד 49
סעיף צה 49
סעיף צו 49
סעיף צז 51
סעיף צח 51
סעיף ק 52
סעיף קא 53
סעיף קב 54
סעיף קג 54
סעיף קד 54
סעיף קה 56
סעיף קו 56
סעיף קז 56
סעיף קט 57
סעיף קי 57
סעיף קיב 57
סעיף קטז 58
סעיף קכב 58
סעיף קכה 58
סעיף קכז 59
סעיף קכט 60
סעיף קלג 60
סעיף קלט 60

סעיף א

לא מיקניא נפשה. ועיין עוד מזה בפרק השולח סימן כ"ז שגירסת רבינו כך היא בשם ר"ת וזה פלא:

אין קיחה אלא בכסף. ותרוייהו צריכי. עיין בשמעתין ובתוספות דף הנ"ל:

הדא דתימא בשטר שאין בו שוה פרוטה. וכיון דיליף מגט צריך לכתוב לשמה ושמו ושם עירה. וע"ז מסיים אבל יש בו שוה פרוטה כסף הוא ואין צריך לתנאים אלו ובסתמא נמי דעתה אנייר כמו שמוכח מברייתא דלקמן (דף מח ע"א) ברש"י ד"ה שמין את הנייר:

ופסקו התוס' דלא כרב הונא. והוא בתוס' ד"ה חופה שגומרת וא"ת לדידן דאמרינן חופה אינה קונה. וביבמות דף נז ד"ה רב אמר שם הביאו בשם ר"ת ראיות אלו עיין עליו:

הך סברא דרב הונא כסף מיהא בע"כ באישות לא אשכחן. לכאורה קושיא זו אינה אלא לפירוש ר"ת שפי' בד"ה שכן דהא דקאמר מה להצד שוה שבהן שכן ישנן בע"כ היינו כסף באמה העבריה מה שהאדון מייעד אותה בכסף מקנתה בע"כ של אב. אבל במה שמקדש את בתו בכסף אין זה חשוב בע"כ כיון שהוא מדעתו של אב. אבל לפי פרש"י דמה שהאב מוכר את בתו בע"כ חשוב בע"כ. א"כ מה שמקדש את בתו בע"כ נמי חשוב בע"כ א"כ הא דפריך מה להצד השוה שבהן שכן ישנו בע"כ דאפילו באישות מצינו בע"כ שמקדש את בתו בע"כ ורב הונא כסף באישות לא אשכחן במה שמקדש את בתו לא חשיב בע"כ דמסתמא ניחא לה דסופה עומדת לינשא. מש"ה לעיל דקאמר סתמא דגמרא דכסף כאישות לא אשכחן בע"כ דמה שמקדש את בתו קטנה היינו בביאה ושטר דהא אכתי לא פסיקא לן קידושי כסף כלל. אבל אחר העיון ליכא לפרש הכי דא"כ מאי פריך מה להצד השוה שבהן שישנה בע"כ. הלא חופה נמי איתא בע"כ שמוסר את בתו לחופה בע"כ על כן נעלם ממני דעת המהרש"א שכתב דלפרש"י יש ליישב קושית רבינו:

ורב הונא סבר דאפילו פירכא כל דהו לא חשיבא. צ"ל דס"ל לרב הונא דלגבי ייעוד אפילו החופה יכול לעשות בע"כ של אב. וה"ק כסף באישות מיהא לא אשכחן כי אם גבי ייעוד א"כ החופה נמי גבי ייעוד בע"כ של אב הוא ועפ"ז מיושב היטב מה שהקשה המהרש"א בתוס' ד"ה חופה שגומרת אמאי לא אקשי להו נמי לרב הונא כו'. דלרב הונא ליכא למילף בק"ו מחופה דמה לחופה שקונה בע"כ גבי ייעוד אפילו בע"כ של אב אבל לדידן הקשו שפיר דא"כ מאי פריך מה להצד השוה שבהן שכן ישנן בע"כ הא אשכחן חופה ג"כ בע"כ ונ"ל דס"ל דחופת ייעוד צריך להיות מדעת אביה:

וגם רב אלפס ז"ל לא הכיא דכרי רב הונא משום דס"ל דלאו הלכתא נינהו. והא דאמר מנינא דרישא למעוטי חליפין הל"ל למעוטי חופה. חי' הר"ן דמלשון המשנה שהביא

האשה נקנית בשלש דרכים ממילא משתמע הא חופה לא. אבל חליפין מתוך שאפשר לטעות ולומר שאף הם קונין מדין כסף דמש"ה אמרינן דסד"א הואיל וגמר קיחה קיחה משדה עפרון ע"כ:

ואע"ג דלא כתיב. בהדיא וע"ז שמעתי יישוב מאדמ"ו הנשר הגדול מרן הגאון מוהרא"ב נ"ע דבספרי דריש ואיש אשר ארש אשה ולא לקחה משתעי בשומרת יבם דהיינו מי שמת אחיו ועדיין לא יבמה ילך וישוב לביתו שמא ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה ש"מ להדיא דיוצאת במיתת יבם. אלא איכא למיפרך אימא מאן אחר יבם שאח אחר יקח אבל לזרים אינה ניתרת במיתת היבם. אלא דרב אשי ס"ל לקמן (דף י"ג) דיבם מיקרי אחר. וא"כ אית לן למימר דהא דפריך תלמודא מיתת היבם מנ"ל וצריך למילף בק"ו מאשת איש היינו למ"ד דיבם מקרי אחר אבל רב הונא איכא למימר דס"ל דיבם לא מקרי אחר:

לזה הסכימו כל הפוסקים כרבינו חננאל. הלשון אינו מחובר אל הקודם דעד כדון עלה לפסוק דלא כרב הונא. וניכר החסרון בדברי רבינו סוף דברי רמב"ן מה שראיתי בהר"ן שאחר הדברים האלה מסיים וז"ל והרב אלפסי לא כתב מה דאמרינן דמניינא דרישא למעוטי חופה וכתב דלמעוטי חליפין אתי כדאמרינן בגמ' אליבא דרב הונא ואעפ"כ לא כתבה הא דרב הונא דאמר חופה קונה מק"ו ש"מ דרפויי מרפי' בידי' וע"ז מסיים רבינו לזה הסכימו כל הפוסקים כר"ח ובב"י מצאתי דה"ג לזה הסכימו כל הפוסקים ודלא כר"ח שכתב כו'. והיא הגי' נכונה וכן מוכח בפ' הבא על יבמתו סימן ד' ע"ש:

והא דרב הונא ספק היא דהא פריק כל מה שהקשו עליו. ותשה מה יענה בזה נימא דיו אסוף דינא מה לגמור אינה גומרת אלא אחר כסף אף לקנות לא תקנה אלא אחר כסף. ומה שתירצו התוס' דרב הונא ס"ל כר' טרפון. הא אנן קי"ל כחכמים דאמרינן דיו אפילו היכא דמפריד ק"ו. ונראה דס"ל לרבינו ולכל הני פוסקים כמ"ש תוספות בפ"ק דפסחים דף י"ח ד"ה ומה מחוסר היכא דיליף מלתא במה מצינו בלא ק"ו אלים הך ק"ו דלא אמרינן דיו היכא דמפריך ק"ו אפילו אליבא דרבנן. ה"נ נוכל ללמוד דחופה קונה בתחלה כמו שגומרת. וא"כ ילפינן בק"ו דחופה קונה אפילו כלא כסף דאי אחר כסף לא צריכינן הק"ו דזה נלמד במה מצינו:

אם לא באדם חשוב. והרי"ף לא מחלק הכא בזה דסמך על מה שכתב לקמן בסימן ו' באדם חשוב בהאי הנאה דמקבל מינה מתנה גמרה ומקניא נפשה. ורבינו חילק הכא בקוצר לאפוקי מדעת הרשב"א בחידושיו שאומר מדלא חילק הרי"ף פה ס"ל דלא מהני

באדם חשוב כי אם מה שכתב לקמן בסימן ו' באדם חשוב בהאי הנאה שאקבל ממך המתנה:

חיישינן מדרבנן. הרשב"א והר"ן חתרו למצוא פתח הלא ספיקא דאורייתא היא כדקאמר נתן הוא ואמרה היא ספיקא הוי אם כי יקח הקפידה התורה דוקא אקיחת כסף או על האמירה ג"כ ועמדו על דבריהם באריכות. ואני אומר שלא על הרי"ף לבד תלונתם כי אם על התלמוד דקאמר ספיקא היא וחיישינן מדרבנן. ע"כ דעתי נראה שבני הישיבה היו מסופקים אם לפרש הברייתא כאוקימתא ראשונה נתן הוא ואמרה היא ודאי אינה מקודשת אם כשינוי' בתרא דספק מקודשת. וע"ז הסכימו מחברי התלמוד דחיישינן מדרבנן לחומרא דמתרוייהו צריכה גט:

ובשביל אמירתה לא גרע. כיון שהוא בעצמו נתרצה בהם מעיקרא הרי זה כאילו פירש עכשיו בשעת נתינה דאדיבורא דנפשיה קא סמיך ויהיב:

והא דפשיטא ליה לרבותינו. נראה דצ"ל להרי"ף והלשון מוכיח כן מדלא כתב דפשיטא להו וגם לא הביא רבינו פסק זה כי אם דעת הרי"ף לחוד:

דאיכא למימר משום דלא פסיקא ליה דהא באדם חשוב מקודשת. ויש לדקדק א"כ בנתן הוא ואמרה היא נמי לא פסיקא דאילו דיבר עמה תחלה על עסק קידושין אפילו נתן לה בשתי מקודשת ועיין בחידושי תלמידי רשב"א על מסכת זו. וי"ל דרבינו ס"ל דאם מדבר עמה קודם דמיא ממש לנתן הוא ואמרה היא דאמירתה לא מהני דאף אם שתקה אם נתן הוא מקודשת ובשביל אמירתה לא גרע. וע"כ כי דייקית מסיפא הא נתן הוא ואמרה היא לא איירי בדיבר קודם דא"כ היינו רישא נתן הוא ואמר הוא ומה קמ"ל בדיוקא דסיפא משא"כ כשנתנה היא ואמר הוא אף באדם חשוב מ"מ צריכנא לנתינתה דבלא כספא לא קבלה ממנו מאומה ובזה לא הוה ממש כנתן הוא ואמר הוא:

וצריך חקירת חכם מי נקרא אדם שאינו חשוב להתירה בלא גט. מה שהקדים רבינו בזה הכא דלאו עיקר ולא המתין לבאר זה לקמן בסימן ו' כי שם מקומה והכא אגב אורחא צ"ל דרבינו ס"ל כדעת הראב"ד דלאו דוקא אדם חשוב אלא אינש דרחימא לה ומתיקר איהי ביה אע"ג דלכ"ע אינו חשוב דלגבי איהי מיהא הוי כאילו אית לה ממונא מיניה כשמקבל ממנה. וא"כ לקמן איהי דאחשביה דהא אמרה ליה הילך מנה ואקדש אני לך א"כ בזה אינו צריך חקירת חכם אי אדם חשוב הוא. אבל הכא בשמעתין נתנה היא ואמר הוא והיא לא דברה כלום יותר ודאי צריך חקירת חכם ולזה העירני בני הרב מוהר"ר טיאה נר"ו בבחרותו:

סעיף ב

דהני לישני גריעי מנתן לה בשתיקה. כיון שהוסיף לדבר בהני לישני גריעא גרע בהוספה זו שחזר מדעתו ראשונה ולא דמי להא דלעיל לנתן הוא ואמרה היא דהתם דל אמירתה:

מסיק אהך מילתא גופא דידים שאין מוכיחות הוויין ידים. ס"ל כגי' אמרי לא והיא גי' שניה הובא בתוס' שם:

ה"ג דליכא לספוקי במלתא אחריתי והויין ידים אבל כשאין נזיר. וה"פ דליכא לספוקי יותר במילי אחרינא כיון שהנזיר עובר לפניו [אבל כשאין נזיר עובר לפניו] איכא לספוקי בנזיר כמו במילי אחרינא ולא מקרי ידים שאינן מוכיחות:

וה"ק לימא קסבר שמואל כו'. הכוונה בזה לפרש דברי המקשן דפריך בנזיר לימא קסבר שמואל ידים שאינן מוכיחות לא הוו ידים ופרש"י שם דה"פ דהא איפכא שמעינן ליה פ"ק דקדושין דאמר שמואל האומר לאשה הרי את מקודשת הרי את מאורסת מקודשת אע"ג דלא אמר לי ע"כ. אבל לפי מה שתירץ רבינו שעל ידים שאינן מוכיחות כלל כמו הרי את מאורסת מסיק הכא דלא הוי ידים לא פריך מידי משום זה פירש רבינו דפריך התם מסוגיא דנדרים למודרני ממך שאיני אוכל לך דלא הוי ידים מוכיחות אלא מקצת כמו דאיתא בטור יו"ד סימן ר"ו וקתני אסור ש"מ ידים מוכיחות קצת הוי ידים ולפי ס"ד דהמקשן אע"ג כשאין נזיר עובר לפניו הוי ידים מוכיחות קצת על נזיר דאהא משמע מיד ופעמים שאכל ולא מצי למימר אהא בתענית עד למחר כ"כ תוספות בשמעתין ד"ה הא לאו הכי: ה"ג

לעיל . בנדרים דף ה' וקרי לה לעיל משום דנזיר בתר נדרים מיתני':

והא דמשני הכא דקאמר לי כו'. פי' דבלאו הכי ה"א דפריך בנזיר מסוגיא דקדושין הרי את מאורסת כפרש"י ה"א דידי' מוכיחות קצת לא הוי ידים מש"ה צריך הש"ס לאוקמיה דאמר לי ובנזיר עובר לפניו דהוי הוכחה גמורה. אבל השתא דהעלה רבינו דידים מוכיחות קצת ס"ל סוגיא דהכא דהוי ידים שפיר קשה דה"ל לאוקמי בהוכחה קצת:

הילכך אפילו לאביי דאית ליה בנדרים ידים שאין מוכיחות הויין ידים כו' משום דלא הוויין הוכחה כלל. וקשה א"כ לפ"ז אביי איירי כשיש הוכחה קצת ובהוכחה קצת הא אסיק רבינו דהוי ידים וא"כ למה פסק רבינו בסמוך כרבא ולא כאביי אח"כ מצאתי קושיא זו בס' תפארת שמואל ותי' ז"ל דלדברי הרא"ש מוכרחים אנו לחלק בדרך אמצעי וצ"ע:

עד דמסיק ליה הכי. עיין מה שכתב רבינו ברישׁ נדרים סי' ב':

א"כ לדידיה קשה טפי ע"ש בתוספות ד"ה ואומר ר"ת תי' לקושיא זו בשם ריב"א:

ברישׁ מרובה. ולפרש"י שם גרס לאתויי דבר מסויים אין ראי' משם ע"ש:

הוי הוכחה טפי מנזיר עובר לפניו. וקשה א"כ מאי פריך לימא סבר שמואל ידים שאין מוכיחות הוי ידים דלמא איירי שמואל בשדיבר עמה על עסק קדושין והריני אישיך לישנא גריעי היא אפילו כשדיבר עמה על עסקי קדושין כמ"ש רבינו בתחלת סי' זה. וצ"ל דאמורא צריך לפרש דבריו:

סעיף ה

ועדיין הן בעין בידה. לכך אמר אביי סתמא המקדש במלוה אינה מקודשת בכל גווני. וכ"מ לקמן דקאמר נימא כתנאי ולא מוקי הנך תנאי כשהמלוה בעין:

אבל אמר לה בהנאת מחילת מלוה מקודשת. והא דנקט בהרווחת מלוה ולא נקט בהנאת מחילת מלוה לאשמועינן דאסור לעשות כן מפני הערמת ריבית:

ויש בהנאה זו כמה פרוטות. וכי פירש לה בהנאת מחילת מלוה דעתה אהנאה ולאו אעיקר ממון אבל כי מקדש לה בעיקר מלוה דעתה על עיקר ממון ובעיקר ממון לא קבלה עכשיו שום כסף לקיים כי יקח בכסף:

תדע דאמרינן לקמן. דף מ"ז דקאמר ותסברא אימא סיפא ושוים במקח שזה קנה אי אמרינן מלוה להוצאה ניתנה במאי קנה ודלא כמהרש"א בב"מ דף ט"ז בד"ה האי שטרא שכתב ע"ש רבינו שגרס המקדש במלוה אינה מקודשת ובמכר לא קנה ע"ש:

וה"ה לענין קידושין. וקשה אמאי לא הביא ראיה אקידושין גופא מהא דמפרש רבינו לקמן בפירקין סי' כ"ו המקדש במלוה שיש עלי' משכון מקודשת ואע"פ שאינו מחזיר לה המשכון מקודשת בהנאת מחילת מלוה ע"ש תי' לזה:

בהנאת מלוה מקודשת. חוזר למלתא דרב:

סעיף ו

לבר מן אשה לפי שאין אשה נקנית בחליפין. והקשה הב"ח בסי' כ"ט ס"ק א' הלא באמר לה לאשה ע"מ שתחזירהו לי הוי תנאי ומעשה בדבר א' דהתנאי בטל והמעשה קיים כדלקמן סי' ל"ח וי"ל דכיון דאפשר להחזיר דמים ששוה החפץ שמקדש אותה בם לא הוי תנאי ומעשה בדבר א' ע"כ. אע"ג דלא קי"ל כרשב"ג באיצטלית. ה"מ לגבי גיטין דלצעורה קא מכוון דמשום שנאה מגרשה. אבל בשאר דברים לא פליגי רבנן עלי' דרשב"ג וס"ל מה לי הן מ"ל דמיהן וכמ"ש רבינו בפ' לולב הגזול סי' ל'. אבל קשה דהא

להדיא אמרינן בפ' מי שאחזו (גיטין דף ע"ה) אימר דאמר רשב"ג היכא דליתא במיניה היכא דאיתא בעיניה מי אמר. וע"ק א"כ אינו דומה לחליפין דהא אינה מחזירה החפץ. וקושייתו מעיקרא ליתא דהטעם דתנאי ומעשה בדבר א' היינו משום דהתנאי סותר המעשה דאין הקדושין חלין אלא אחר שנתקיים התנאי ואז אין הקדושין בידה. אבל בעל מנת כאומר מעכשיו והקדושין חלין מיד כשהחזירה לו החפץ. ועיין פ' מי שאחזו סי' ח' ט' שביארתי שם על נכון דרבינו כמו כן ס"ל דלא כב"ש סי' ל"ח ס"ק ז':

לפי שאין אשה נקנית בחליפין. זהו לשון הרי"ף ופי' בו רבינו לפי שדרך כו' אתי למימר אשה נקנית בחליפין. דא"א לפרש חליפין ממש הוא דא"כ כשאמר הילך מנה מתנה על מנת להחזיר במכר קנה הא מטבע אין נעשה חליפין:

לפיכך אפקעוה רבנן לקדושין מינה. וכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש ואם קדשה אחר לא צריכה גט מיניה וכ"כ ב"ש סי' כ"ט ס"ק ב' דלא כשלטי הגברים. ועיין בנדרים סוף פ' השותפין סי' ד' ובפרק יש נוחלין סי' מ"ת שדוקא צריך לכפול התנאי הא בלאו הכי התנאי בטל ומעשה קיים ומקודשת ודאי:

וכשנתן המנה לאותו פלוני אמר הרי את מקודשת במנה שנתתי לפלוני. דאי לא אמר בשמת נתינה הוי כנתן הוא ואמרה היא ובזה מסקינן לעיל סי' א' דהוי ספיקא וא"ת דליהני אמירה דידה כמו שמדבר עמה על עסקי קידושין תחלה וכה"ג אפילו נתן הוא ואמרה היא מקודשת. וי"ל דלא דמי דעיקר ספיקא הוא בנתן הוא ואמרה היא אם הקפידה תורה כי יקח אקיחת דברים או אקיחת כסף ולא כי תקח. מש"ה אם היה מדבר עמה תחלה מקודשת דעל דעת ראשונה הוא נותן והיא מקבלת והרי קיחת דברים וכסף משלו. משא"כ אם אמרה היא תן מנה לפלוני ואקדש אני לך הוי כמדברת היא עמו על עסקי קדושין ולא הוא וא"כ עדיין ספק שמא הקפידה תורה על קיחת דברים שלו ונכון הוא. ולא כהר"ן שתירץ בענין אחר ונ"מ בזמן הזה ע"ש:

מקודשת מדין ערב. ומסיק וכן לענין ממונא. והא דפסק רבינו בפ' השואל סי' י"ב הכישה במקל והיא תבא פטור ולא מחייב מדין ערב. התם היינו טעמא דלא אמר בהדיא מתחייב אני לך. ר"ן:

ועשאו פלוני שליח. הא לאו הכי אינה מקודשת דאין חבין לאדם שלא בפניו דלא ניחא ליה למיתסר בקרובותיה: ה"ג

והני מילי באדם חשוב. עיין לעיל סוף סי' א' מה שכתבתי בזה:

סעיף ז

כתב ר"ת דכל הני איבעיות עלו בתיקו ועבדינן בהו לחומרא. וכתב הרמ"ה גבי אשה ספק קידושי הוה וגבי בתך וקרקעך בחזקת בעלים עומדת ולא קנה וברי"ף שלפנינו לא מצינו מכל הני איבעיות ואח"כ ראיתי בחדושי הרשב"א שהרגיש גם בזה:

והרמב"ם ז"ל כתב פ"ג מהל' אישות. וע"ש בל"מ שמיישב קצת דברי הרמב"ם:

סעיף ח

לפיכך הוצרך לפסוק דבכל ענין לא צריכי שומא. ותוספות דף ט' ד"ה והלכתא סיימו לפי טעם זה יתיישב הא דאיצטריך לפסוק כרבה אע"ג דבכל דוכתא קי"ל כוותיה נגד רב יוסף ורבינו לא ניחא ליה בזה דא"כ עדיין קשה ה"ל למפסק דהלכה כלישנא קמא. מש"ה תי' בטעם א' דה"א דהלכה כרב יוסף משום דהביא ראיה לדבריו:

סעיף ט

וישלים . פי' שכופין אותו להשלים או לפטור אותה ושלא יעגן אותה לזה אמרינן או כנוס או פטור. ריטב"א:

ואע"פ שלא הזכיר שום תנאי. דבעל מנת נמי צריך כל דיני תנאי כמ"ש רבינו באריכות פ' מי שאחזו סי' ט' י' י"א:

דייניו ליה כאילו התנה וכפלי' לתנאי. והן קודם ללאו דטפי עדיף כי לא אידכר תנאי מפורש אלא שמעשיו מוכיחין עליו ממי שמזכיר תנאי שלא כדרך התנאין שבכתוב:

אבל אם אמר לה מנה זה או אפי' מנה סתם והיה מונה והולך. דרב אשי לאו לאדחוי' אוקימתא קמייתא אתא. אלא דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי:

ורצה א' מהן לחזור אפילו בדינר האחרון הרשות בידו. משמע הא במנה סתם ועל מנת אין אחד מהן יכול לחזור בו. וכן הוכיח הרשב"א בחידושיו לגיטין דף ע"ו משמעתין דאקשי' עליה דר' אלעזר מהא דתניא התקדשי לי במנה וכו' ורצה א' מהם לחזור אפילו בדינר אחרון הרשות בידו. ומאי קושיא לעולם מקודשת למפרע כשישלים ואי פשטה ידה וקבלה קידושין מאחר בינתיים אינה מקודשת לשני והיינו דר"א. אבל אם חזרו בהם עד שלא ישלים הרשות בידו והיינו דברייתא אלא ודאי באומר ע"מ אינו יכול לחזור בו. ובני הרב מהו' טיאה נר"ו בבחרותו שדא בי' נרגא ואמר דעיקר תיובתא הוא מדקתני ורצה א' מהן לחזור הרשות בידו משמע אפילו האשה ולר' אלעזר כשפשטה ידה וקבלה קידושין בינתיים מאחר משלים הדינר ומקודשת ואינה בידה לחזור וצ"ע: ה"ג

סעיף י

לפי שאין המשכון משועבד לכלום. וכן פי' הראב"ד. וכן צריכין לפרש דברי רש"י ד"ה מנה אין כאן הלכך משכון אינו שוה כאן כלום כו' והתוס' ס"ל כהיש מפרשים:

אלא צריך להקנות לו בסודר כו' או יאמר לו אם אחזור בי תזכה בכך וכך ממון בגוף החפץ. ובאלו הדרכים כמו כן האשה מקודשת בהן. דהא כבר כתב רבינו דאין חילוק בין מתנה לקידושין וטעם א' לכולן. ואי קשיא מאי פריך מהא דקתני קדשה במשכון מקודשת אימא דאיירי בהני גווני. וי"ל דקדשה במשכון משמע במשכון לחוד בלא שום מתנה וקנין אחר: ה"ג

איכא לפרושי דאיירי אפילו במשכון שמשכן לו בשעת הלואה. מדקתני סתמא קדשה במשכון:

ורבינו חננאל ז"ל פי' שם דלא להתחייב באונסין. והתוספות שם פירשו כן משמיה דבעל הלכות גדולות ושערי' דרב האי גאון:

דכיון דבשלא בשעת הלואה לא הוי אלא כש"ש משום שנהנה שיכול לקדש בו. ובסוף פרק שבועת הדיינין כתב רבינו ז"ל ומ"מ המלוה על המשכון ל"ש משכנו בשעת הלואה ול"ש משכנו שלא בשעת הלואה כו' שומר שכר הוי. היינו מטעם דקי"ל התם כשמואל ואפילו בלא פירש שקיבל לגיבוי כנגד המעות מ"מ הוי כקיבל אחריות בדמי שויו אבל התם בסוגיא דדחי דכ"ע לית להו דשמואל וקמיפלגי בדרבי יצחק ופריך אימר דאמר ר"י שלא בשעת הלואה. מש"ה כתב רבינו כאן דע"כ צ"ל דבשעת הלואה אין כח לקדש אשה במשכון:

א"כ בשעת הלואה אין לו כח זה. וה"ה שאין לו כח לעשות חליפין מן הכלי הממושכן בשעת הלואה דאל"כ בשעת הלואה נמי להוי ש"ש. וזה שכתבו התוס' פרק האומנין דף פ"ב ד"ה אימור דאמר ולפ"ז הא דקאמר קדשה במשכון מקודשת היינו דוקא במשכון שמשכנו שלא בשעת הלואתו ומהרש"א כתב שם ז"ל אבל השתא דקאמרינן דבשלא בשעת הלואה נמי לא הוה ש"ש אלא משום דקני ליה לקדש בו אשה א"כ ע"כ בשעת הלוואה לא קני ליה לקדש בו אשה דא"כ מהאי טעמא נמי להוי ש"ש ואנן קאמרינן בשמעתין אימר דאמר ר"י שלא בשעת הלואה אבל בשעת הלואה כו' עכ"ל. ותיוהא קא תזינא הכא דמ"מ לא הוי ש"ש מהאי טעמא כמו שהקשו תוס' שם דהא גם במעותיו הוא יכול לעשות זה בשלמא במשכנו שלא בשעת הלואה הוי ש"ש כיון דבשעה שנטלו לא היה מעותיו בידו וא"כ עדיין נוכל לומר שאף בשעת הלואה יכול לקדש בו אשה ומ"מ לא הוי ש"ש ובמ"כ שגה ברואה דברי רבינו פה ותוס' גיטין דף ל"ז: ודע

דהאי נמי ממושכן לו בשכרו דתפיס ליה אאגרי'. והרשב"א בחדושיו חלק בזה כיון דמעיקרא לאו בתורת משכון אתפסוה ניהליה לא הוי כמלוה על המשכון א"כ באומר הביא מעות וטול את שלך דמיא למשכון בעת ההלואה הא טול את שלך והביא מעות אפילו אמר גמרתיו לאו כשומר שכר הוא. תדע דהא בין לר"י ובין לר"מ אמר מלוה על המשכון הוי ש"ש ואילו באומנין לר"מ הוי ש"ש אבל לא לר"י אלמא אין דין אומן כמלוה על המשכון:

אבל אם היה לו משכון ממנה כו' והחזיר לה המשכון וקדשה בו מקודשת. והא דלגבי עשה לי שירים ונזמים למ"ד אין אומן קונה בשבת כלי אינה מקודשת עד שיגיע ממון אחר לידה דדוקא חזרת המשכון הוי כמחילת מלוה מדהחזיר לה המשכון ממנה. אבל גבי שירים ונזמים אין ראיה דמוחל לה השכר פעולה דכן אורחא להחזיר הכלי ליד בעלים ואחר כך לכמה ימים תובע השכירות:

ועוד מוכח לקמן דאף אם קדשה במלוה שיש עליה משכון בלא חזרת משכון מקודשת. נראה שסמך רבינו דין זה כאן ולא סמך עצמו על מה שהאריך בסימן כ"ו. משום דלא תקשי לך הא דפריך קדשה במשכון מקודשת ה"ל לאוקמי דאיירי שקדשה במשכון שיש לו ממנה. על זה תירץ דמוכח לקמן בכה"ג אפילו קדשה במלוה מקודשת וא"כ אדתני במשכון אפילו במלוה מקודשת:

סעיף יא

וה"ה אם השליכתו לפניו. ובשמעתין אמר דכ"ש הוא ע"ש: ה"ג

תנהו לאבא ולאביך אינה מקודשת. והא דאמר לעיל תן מנה לפלוני ואקדש אני לך מקודשת תירצו בתוספות דהתם התחילה היא בדבר הו' אבל הכא שהוא אמר לה תחלה כו'. אלא היא משטה בו ואינה חוששת ע"כ. ש"מ דס"ל לתוס' אפילו באמרה תן מנה לפלוני ואקדש אני לך אינה מקודשת אם לא שהתחילה היא אבל התחיל הוא אינה מקודשת. אמנם לפי מה שמסיק רבינו בסמוך סימן י"ב איכא למימר אפילו התחיל הוא. כיון שחזרה ואמרה ואקדש אני לך מקודשת דלא צריכנא לתי' תוס' דיש לחלק בתן מנה איירי דאמרה ואקדש אני לך ודלא כב"ח סוף סימן ל' שצידד לומר לדברי רבינו נמי דוקא שהתחילה היא ע"ש:

סעיף יב

וא"כ תפשוט מיניה דאינה מקודשת. ואי איירי במודד לתוך קופתה פשיטא דמקודשת. ובריטב"א כתב עוד וז"ל ולא נהירא דבמאי עסקינן אי דקיימא בצד סלע פשיטא ואי דלא קיימא בצידו היכי זכיה לה דחצר שאינה משתמרת היא דבעינן עומד בצד שדהו כדאיתא בפ"ק דמציעא עכ"ל והתוס' ורבינו שלא סתרו פרש"י מזה הטעם. צ"ל דס"ל דקדושין דמיא למתנה בדעת אחרת מקנה אותה מסיק התם בב"מ דלא בעינן עומד בצד חצר ופי' רבינו שם סימן ל"א הטעם דשמירת הנותן חשובה לו כשמירתו הלכך קני אפי' אינו עומד שם. ולהרי"ף והרמב"ם אפילו במתנה צריך החצר להשתמר לדעת המקבל א"כ כשאינה משתמרת לדעתה הוי ספק קידושין ודלא כט"ז שהביא הבית שמואל סימן ל' ס"ק ג' שצידד לומר דגם הרא"ש ס"ל לענין קידושין צריך להיות משתמר לדעתה משום דבעינן שתהא דעתה סומכת שהכסף קידושין יהיה בבירור בידה. ולדבריו כ"ע מודים דלא הוי קידושין. וזה אינו דאם כן הוה ליה לרבינו להקשות קושית הריטב"א ועיין בסמוך סימן ע"ו: ודע

ועל דרך זה יש לפרש התם התקדשי לי בככר תנהו לכלב אינה מקודשת. דמיירי נמי שבאו הקידושין לידה והיינו טעמא דאינה מקודשת דכיון דאמרה תן לכלב הוי כאילו אמרה איני חפץ בקידושין. אבל סיפא דקתני ואם היה כלב שלה מקודשת רבינו נמי מפ' לה אפילו בשלא הגיע קידושין לידה דבהאי הנאה שנתן לכלבה הוי כאילו קבלה פרוטה ממנו דמטי הנאה לה. ה"ה הרשב"א בתדושיו וכן בכלב הרץ אחריה מיבעיא ליה אי אמרי' בהאי הנאה דמצלה נפשה אפילו לא הגיע קדושין לידה. ובסי' ב"ש סימן ל' ס"ק ט"ז מפרש כן דעת רבינו. ולא כן עמדי כמו שאכתוב ואברור בסמוך בסימן ט"ו ע"ש באריכות אלא בתן לכלב שלי צריך שיגיע הכסף קידושין לידה כמ"ש הב"ח שם סק"ח: ה"ג

סעיף יג

כמו בתן מנה לאבא ולאביך. דמ"ש מתן מנה לפלוני ואקדש אני לך. והא דקתני תן מנה לאבא ולאביך דאינה מקודשת היינו בלא אמרה ואקדש אני לך. וברמזים יש טעות ועיין בתוס' ד"ה תנם לאבא:

דלא מטיא הנאה לשום אינש. ובירושלמי פרק האיש מקדש הל"א אם אמרה תן לחרש ואקדש אני לך אינה מקודשת משום דלאו בר דעת הוא ולא נעלם מרבינו הך ירושלמי ולשום אינש י"ל איש בר דעת והעיקר ספיקתא אי נימא דהתלמודא דידן פליג

אירושלמי מדקתני תנם על הסלע ולא קאמרה ואקדש אני לך. או נימא איידי דכייל להו בהדי הך דתנהו לאבא ולאביך ותנהו לפלוני:

דכייל להו בהדי הך דתנה לאבא ולאביך. אבל לא קאמר דכייל להו בהדי תנהו לעני דהוי רישא איידי סיפא: ה"ג

סעיף יד

ויראה שאם אמר בשעה שנתן לה הרי את מקודשת לי וקבלה ממנו מקודשת. משמע הא אם לא אמר לה בשעה שנתן לה הרי את מקודשת לי אלא שקבלה סתם אינה מקודשת וקשה מהא דלקמן (דף י"ג) האי איתתא דהוי מזבנא וורשכי כו' אמר לה אי יהיבנא לך מיקדשת לי שקלתי' ואשתיקה משמע דהוה מקודשת אם לא מטעם דרב נחמן דיכולה לומר דידי שקלי הכא היינו טעמא שהיא השיבה בתחלה הבה מיהבה משמע דלא נתרצית בקידושין אבל התם בתחלה כשאמר לה אי יהיבנא ניהלך מיקדשת לי שקלתיה ואשתיקה מקודשת דבשתיקתה נתרצתה בקידושין וכ"כ הרשב"א בחידושיו דבשמעתין אי אמר לה אי יהיבנא לך מיקדשת לי ושקלתי' ואישתקה מקודשת וראייתו מהא דלקמן ע"ש. וכל זה כששתקה בשעה שקבלתה ממנו הא אי אמר לה בשעת נתינה הרי את מקודשת לי והיא משיבה הבה מיהבה אינה מקודשת דאינה חפיצה רק המתנה ואדיבורא קמא קא סמכה. וכ"מ אח"כ בל"מ פ"ד מהל' אישות. אלא שבימיו עדיין לא זכה לחידושי הרשב"א שנדפס מחדש ואפס קצהו ראה בב"י ע"ש. ודלא כהב"ח ס"ס כ"ט סק"ה שרוצה לסבות דעת רבינו דאי אמר מיקדשת לי ושתקה אינה מקודשת אפילו אי לא אמרה בתחלה הבה מיהבה ולדבריו צריכין לאוקמי הך עובדא דלקמן באמר לה בשעת נתינה הרי את מקודשת. דא"כ לא ה"ל לרבינו להניח מלפרש כן לקמן בהך עובדא בסימן י"ט ע"ש:

סעיף טו

תן ככר לכלב שלי. טעם זה בקידושי כסף משום דאכילת כלב הנאה הוא לדידיה ה"נ קבלת הבת כסף קידושיה הנאה לדידיה. אבל בשטר לא נופל טעם זה ודלא כמ"ש הב"ש סימן ל"ז ס"ק ז' לדעת הראב"ד ע"ש:

או תן על גבי סלע שלי ותתקדש בתי בו. מטעם חצר שלו וטעם זה בין בקידושי כסף בין בקידושי שטר ולפ"ז צריך האב לעמוד אצלו דבלא"ה הוי חצר המשתמרת שלא

לדעתו וחידוש זה לא מצינו בכל הפוסקים ומזה סעד למ"ש לעיל בסימן י"ב דשמירת הנותן חשובה לו כשמירתו ע"ש:

ונהי דנתינת כסף הקידושין וכו'. טעות סופר יש כאן. ונ"ל להגיה וא"כ נתינת כסף קידושין א"א להיות אלא מטעם שליחות דחשבינן להו כאילו קבל אביה הקידושין ורבינו אזיל לטעמיה שמסיק לעיל סימן י"ג תנהו לכלב דהוי כאילו אמרה איני חפץ בקידושין ואפילו זרק הקידושין לתוך תיקה ושתקה אינה מקודשת ובכלב שלה מקודשת שזה הלשון מורה שהיא חפצה בקידושין ובתנאי שצריך ליתן לה הקידושין כמו שמחלק רבינו גבי סלע. וזהו שכתב וא"כ נתינת כסף קידושין א"א להיות אלא מטעם שליחות. דהא צריך להגיע כסף קידושין לידו ובמה שאמר לכלב שלי אינו אלא גילוי דעת שהוא חפץ בקידושיה ולפ"ז יש ראיה ברורה למ"ש הב"ח סימן ל' ס"ק ח' וז"ל לדעת הרא"ש וכן גבי כלב אם לא היה שם אלא כלב שלה והיא אמרה סתם תנהו לכלב וזרקן לתוך חיקה מקודשת כו' ע"ש. ודלא כמ"ש ב"ש סימן ל' ס"ק ט"ז ולעיל בסימן י"ג הבאתיו עיין עליו. ויש להתנצל ולהגיה בדרך אחר וזהו ונהי דנתינת כסף הקידושין אפשר להיות לא מטעם שליחות דחשבינן להו כאילו קבל אביה קידושין אבל שטר קידושין. וה"פ דגבי כסף קידושין אפשר לא מטעם שליחות דקבלת כסף להבת הוי הנאה לדידיה וכאילו קבל הוא הקידושין אבל שטר קידושין דהוי מטעם חצר הא אינה זוכה לעצמה. ולפי הגהה זו יש לקיים דברי ב"ש אלא דלפ"ז אינו מטעם שליחות אלא גבי שטר. וא"כ בשטר צ"ל בתך מקודשת לי דשליח דאביה הוא. וגבי כסף קידושין הרי את מקודשת לי דנלמוד מקידושי יעוד כמ"ש הר"ן בטעמו לפי שהכסף הוא שקונה ואמירה אינה צריכה אלא לגלות שנתינה זו לשם קידושין עיין באריכות בהר"ן ותמצא מבואר. מדלא נחית רבינו לחלק בזה אלא בין ע"י אביה בין ע"י עצמה אומר בתך מקודשת לי בין בקידושי כסף בין בקידושי שטר. ש"מ דס"ל דהכל מטעם דשליח אביה היא וא"כ צריכין להגיה כמו שהגהתי בדרך ראשון:

ובשליחות אביה היא זוכה לעצמה. וצריך לעשותה שליח בפני עדים וכ"פ בש"ע:

סעיף טז

דהא רב אשי דהוא בתרא. מלשון הרי"ף משמע שס"ל דהך רבינא דאמר מקודשת הוא רבינא קדמון ונראה שהביאו לזה קושיית תוס' פרק הנושא (כתובות דף ק"ב) ד"ה רבא ורבינא ע"ש:

דהלכתא כוותייהו. ע"כ לשון הרי"ף:

דמתחלה מוקי לה בשטרי פסיקתא ודחי לה בשטר אירוסין. נראה שרבינו מפ' לשמעתא דהתם סייעתא הוא דמייתינן מינה לרב אשי ודחינן לה לא בשטרי אירוסין כלומר משום הא לא תסייעין ולפ"ז אין להביא ראיה דס"ל לרב אשי כרב פפא דאדרבה לרב אשי מיתוקמא ליה שפיר בשטרי פסיקתא ומסייע ליה וזהו דעת הרז"ה:

אנא נמי תלמיד חבר דמר אנא. ובפ"ק דנדרים דף ח' נמי רבינא הוי ליה נדרא לדביתהו אתא לקמיה דרב אשי וקאמר עלה ש"מ לא שרי למישרי נדרא באתרא דרבי':

אני רוצה שתתקדש בהעראה. והשתא אפילו לא פירש מיד אלא גמר הביאה וקדם אחר וקידשה קודם גמר ביאה לא הוו קידושין שכבר קנה מיד בהעראה:

סעיף יז

וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות אישות הל"ב ובב"י כתב הרמב"ן:

והלכתא כוותייהו. ובשיטת מהר"י בי רב כתב דאיבעיא ולא אפשיטא היא. ומי שמוחזק בממונא של ארוסה המוציא עליו ראיה:

חומרא דרבנן בעלמא היא דמדאורייתא אין להקדש אלא מקומו ושעתו. והקשה בס' ב"ש סימן ל"א סק"ו מסוגיא פ"ב דקידושין דף נ"ג המקדש במעשר שני במזיד מקודשת וע"ש בתוס' דקידושין חלין מיד במקום שמקדש אותה אע"ג דבאותו מקום אינו שוה פרוטה מ"מ מקודשת מיד כיון ששוה פרוטה בירושלים ושם מוכח שהיא מקודשת מדאורייתא ע"ש באריכות. ולי לק"מ דאיירי שקדשה במעשר שני יותר משוה פרוטה בגוונא שימצא לה לוקחין בכאן בזול ע"מ שיעלו הם לירושלים והמעות חולין. משא"כ בקידשה בשוגג כיון שלא ידעו הוא והיא שהוא מעשר שני דעתה הי' על הכל כמו ששוה שיעור זה אם הי' חולין מש"ה אינה מקודשת ואי להעלות לירושלים איהי לא ניחא לה משום טרחא דאורחא. ועיין בחידושי הריטב"א שפקפק ג"כ קצת מדברי ב"ש:

וכן למקח וממכר. פי' בנדון דידן לענין קידושין דמדאורייתא אין לחלק:

ומתוך דבריו משמע שאם היינו יודעים שהוא שוה פרוטה במקום אחר היתה מקודשת מדאורייתא. וס"ל דדוקא גבי הקדש אמרינן אין לו אלא מקומו ושעתו ולא למקח וממכר. דאלת"ה בדבר המתקיים אמאי ספק מקודשת הלא אין להקדש אלא מקומו ושעתו. ואי גזירה מדרבנן א"כ אפילו בדבר שאינו מתקיים נמי. ובספר עצמות יוסף פי' שדקדק רבינו מתחלת דברי רמב"ם שכתב וצריכה גט מספק שמא דבר זה וכו' ומדכתב לשון שמא משמע שאם ודאי ש"פ במקום אחר הוי מקודשת גמורה. וזה ליתא דלפי זה העיקר

חסר מן הספר. ועוד איכא למימר דלרבותא נקט אפילו אינו יודע בודאי הוי קידושי ספק:

כיון דאי אית אורחא להתם שויה לה פרוטה. פי' דאפשר להזדמן שיקלע לה אורחא להתם אפילו עכשיו אין דרכה לשם:

ומחמת זה כתב כו' אינה מקודשת כלל מדאורייתא. דהא דכתב הרמב"ם אינה מקודשת כלל כוון לדבר שאינו של קיימא אפילו ידעינן בודאי שהוא ש"פ במדי אינה מקודשת מדאורייתא:

ור"י פי' אפילו ידוע שהוא שוה פרוטה במקום אחר. ובתוס' שלפנינו ליתא. איברא מכלל דבריהם נשמע בתוס' ד"ה רב חסדא דאי כפי' הרמב"ם אין מקום לקושייתם דאיכא למימר דהיה ידוע להם דאבנא דכוחלא איכא מקום שהוא שוה פרוטה ומקודשת ודאי מדאורייתא: ודע

גזירה אטו אותו מקום ששוה פרוטה. ומשום גזירת הרואים נגעו בה שמא יש א' מאנשי מדי ואם יראה שאין אנו חוששין להם כאן אף במקומן לא יחוש להן:

סעיף יח

ומאן דמצער שלוחא דרבנן. וביבמות פרק ר"ג סימן ב' גרס רבינו ומאן דמבזי שלוחא דרבנן. משמע דלא מחלק בין בזיון לצער וכן משמע לקמן בהאי עובדא דר"י. אבל הרמב"ם בהלכות ת"ת פ"ו כתב דהמבזה שליח ב"ד היו מנדין אותו. ובהל' סנהדרין פרק כ"ה המצער שליח ב"ד היו מכין אותו מכות מרדות ועיין בטור חו"מ סוף סימן ח' בב"י ובב"ח וסמ"ע והיודע יבחר:

סמכו האידנא חתנים הדרים בבית חמיהם. והתוס' מהפך בזכותם דבשביל טובת הנאה שדרים בלא שכירות או בשביל שאר טובות שעושים להם ולא בשביל חמותם:

אע"ג דרב יוסף לית ליה הא דנהרדעי וכו'. מ"מ סומכין על לישנא בתרא דבשל סופרים הולכין אחר המיקל כן כתבו התוס' ורבינו ביבמות שם ודברים אלו אשתמיטתיה להרב ב"י בטור אה"ע סימן כ"ו וכבר השיגו רבים בזה:

וכן רב יהודה. לכאורה לית דחש להא דר"י היינו נמי מטעמא דכתיבנא דבשל סופרים הולכין אחר המיקל וכ"ה ברמזים. והא דסתם הטור בחו"מ ס"ס ח' במאן דמצער שלותא דרבנן ובטור אבן העזר סימן קל"ד במתן דמסר מודעת אגיטא דמלקין אותו ולא הביא שם דעת רבינו. צ"ל דסמך עצמו אמ"ש בטור אה"ע סימן כ"ו וז"ל אבל א"א הרא"ש ז"ל כתב שאין הלכה כרב אלא בהא הלכה כרב שהיו מלקין על המקדש בביאה ולא באינך.

אבל הא קשיא דבתשובת הרא"ש כלל נ"ג משמע להדיא שם שפוסק כרב דמנגיד על מי שמסר מודעא אגיטא. והרב ב"ש בסימן קל"ד ס"ק י"א נטה דעת רבינו ע"פ דעת ש"ג דנהרדעי לא פליגי אנא לענין קידושין אבל בשתר דברים לא פליגי ע"ש. ונפל ברברוותא דברמזים פירש הטור בהדיא דרבינו פסק דלא כרב בכל מילי זולת דמקדש בביאה דהיו מלקין אותו. גם ברבינו בלא"ה אי אפשר לפרש הכי דהא כתב להדיא דהאידנא סמכו על הא דנהרדעי ואי כדבריו אפילו נהרדעי עצמם לא פליגי אדרב בהא וס"ל נמי דהיו מלקין אותו. אמנם לי נראה פירוש דברי רבינו דלא כהבנת הטור. דה"ק אע"ג דרב יוסף כו' וכן רב יהודה פסקו להא דרב. היינו באינך דברים והיכא דתניא תניא. אבל בכגון דא חתן הדייר בבית חמיו שפיר איכא למימר דסמכו בזה אנהרדעי דבשל סופרים הולכין אחר המיקל. ועפ"ז יש לכוין לשון רמ"א בסימן כ"ו וי"א שלא היו מכין אותו אם קידש כו' ולא ראיתי מימי שמכין מי שקידש בלא שידוכין. ר"ל אף שרבינו ס"ל דהיו מלקין מי שמקדש בלא שידוכין וכדפרישית. מכל מקום כמו שסמכו האידנא על הא דנהרדעי דדיירי בבית חמיהם כמו כן חזינן האידנא דלא מכין למי שקידש בלא שידוכי וסמכו נמי אהא דנהרדעי בזה:

סעיף יט

אמרה לי'. וכן גירסת הריטב"א. ובש"ס שלפנינו וכן הוא ברי"ף אמרו ליה:

שמעת מינה דשתיקה דלאתר מתן מעות לאו כלום הוא. והא דתניא לקמן (דף מ"ז) ומייתי לה רבינו בפרק ב' סימן י'. התקדשי לי בפקדון שיש לי בידך והלכה ומצאה שנגנב או שנאבד. אם שייר ממנו שוה פרוטה מקודשת. תירץ הרמב"ן דהתם איירי כשרצתה ואמרה אין דמהני אפילו לאחר מתן מעות. ובחידושי ריטב"א בשם תוס' תירץ דברייתא דלקמן איירי בדשדיך ולא ניחא להו לאוקמי בדאמרה אין מדקתני מקודשת סתם משמע אפילו שתקה כדקאמר בשמעתין ליתני מקודשת סתמא. ואין להקשות לפי' תוס' דהכא בהאי עובדא דציפתא נמי להוי כשדיך דהא הוי קידושין גירועין. י"ל דהתוס' היה בגירסתם אמרה לי' כגירסת רבינו דגליא דעתא דלא בעי לאקדושי לזה בפחות משוה פרוטה משא"כ לקמן (דף נ') המקדש אשה בפחות מש"פ דהוי קידושין גירועין כמו שדיך ע"ש בריטב"א דהתם לא גליא דעתא ויש להביא ראיה לדבריהם הא דפריך הא אישתקא הוי קידושין אימא רצתה דאמרה אין ולא רצתה דאמרה לא. הא אישתקא הוי ספק קידושין ותירץ מהרש"א היינו דמוכח ממתני' דלעיל כנסי סלע זו בפקדון דשתיקה בשעת מתן מעות הוי קידושין ע"ש. ומאי פריך אימא הברייתא דפקדון

איירי בדשדיך להכי שתיקה הוי קידושין בשעת מתן מעות. והך ברייתא איירי בדלא שדיך והוי ספיקא בשתיקתה ומנ"ל לרב נחמן דשתיקתה ודאי לא הוי קידושין אצ"ל כמו שכתבו התוס' דהך ברייתא דפקדון ע"כ איירי בלא שדיך דאל"כ קשיא הך ברייתא דהלכה ומצאתה שנגנבה או שנאבדה. לפ"ז אם קידשה בפקדון לאחר מתן מעות אם שדיך יש לנו לחוש לסברת התוס' להצריכה גט כנלע"ד:

והא דלא חש לי' משום דשמואל. בודאי רבא ורב הונא איכא למימר דלא חשו להא דשמואל דלא ס"ל. אבל על הרי"ף תקע יתדו דהא הוא בעצמו פסק להא דשמואל א"כ מאי צריך טעמא לדרב הונא בריה דרב יהושע להצריכה גט הא בלאו הכי צריכה גט משום דשמואל:

שאני הכא שחזר בו ממה שרצה לקדשה בפחות מש"פ. והוי כמו קידושי טעות דהוא בעצמו אם היה יודע מתחלה שהציפתא לא שוה פרוטה לא הוי מקדשה בציפתא. א"נ הא דשמואל טעמי' משום דחיישינן שמא יזדמן כאן אדם ממדי ויראה שהמקדש בתמרה וכיוצא בו שאין קידושיו קידושין. וילך ויורה כן בעירו ולא ידע דהתם דשוה פרוטה מקודשת. עיין לעיל סימן י"ז. וז"ש שאני הכא שחזר בו ממה שרצה לקדשה בפחות משוה פרוטה ואם יזדמן אחד ממדי ויראה הקידושין דציפתא יראה בעיניו שחזרה מטעם שאינו שוה פרוטה:

וגם היא לא נתרצית כשאמרה ליה שאינה שוה פרוטה כצ"ל ותי' זה אינו אלא לגי' רבינו אמרה ליה. וה"פ כיון דגליא דעתה דלא בעי לאקדושי' לזה בפחות מש"פ אינה מקודשת אפילו ספק דהא אפילו נתן לה מנה ואמרה איני רוצה אלא במאתים לית ביה חשש קידושין:

אבל בגזל דעלמא אע"ג דשדיך לא הוי קידושין אא"כ קדשה ביה לבתר דקני' ביאוש בעלים. אבל בסתמא לא כדאמר לקמן בפ"ב סימן כ"ח לית דחש להא דר"ש דאמר סתם גזלה יאוש בטלים הוי:

דהוי כדידיה. דה"ל יאוש בידיה דידיה ושינוי רשות בידה דידה וקנאתו היא. וכיון שקנאתו היא אף הוא קונה אותה. כ"כ הרשב"א והה"מ ושאר גדולי פוסקים. ואמינא מסברא כל זה בדשדיך אבל בלא שדיך אע"ג דקדשה לאחר יאוש לא הוי כדידי' דלא הוי שינוי רשות בידה דמסתמא לא ניחא לה לקנות הגזילה על ידה. וא"ת א"כ הא דמוקי לקמן בפ"ב בהך ברייתא קדשה בגזל דפרושי קמפרש ה"ל למשבקי דברייתא תרתי קתני בין בגזל דאחרים בין בגזל דידה אלא דהברייתא איירי בדשדיך ורב איירי בדלא שדיך וי"ל דא"כ לא הוי דומיא דגזל דידה דבשדיך מקודשת אפי' בלא יאוש ובגזל דאחרים

אינה מקודשת כי אם אחר יאוש. והנה בפרק מרובה סימן ב' כתב רבינו ואם קדש אשה בגזל דידיה אחר יאוש צריכה גט דרבה סבר דלכל הפחות קני מדרבנן אבל מדאורייתא קי"ל דיאוש לא קני ע"ש. וא"כ דברי רבינו קשיין אהדדי דהכא מסיק בגזל דעלמא אם קדשה ביה לבתר דקניא ביאוש בעלים דהוה כדידיה והוי קידושין וכבר תפס בו הרב בס' פלפלא חריפתא שם והניח בצ"ע. גם מהרש"ל ביש"ש שם סימן ז' מסיק דלא כפסק רבינו אלא דמקודשת מדאורייתא דהוי יאוש ושינוי רשות ואני אומר ברוך ה' אשר האיר עיני במה שחלקתי מצד הסברא דלא הוי יאוש ושינוי רשות כי אם בדשדיך. אכל בלא שדיך לא הוי אלא יאוש גרידא. וא"כ צדקו דברי רבינו דהכא איירי בדשדיך. ובפרק מרובה איירי בדלא שדיך והוי יאוש גרידא. והב"י בתו"מ סימן שנ"ג כתב על דברי רבינו בפרק מרובה בקשתי לו חבר ולא מצאתי. ולפי מה שיישבתי דברי החכם מצאתי לו חבר והוא הרמ"ה בטור אה"ע סימן כ"ח וז"ל וכתב הרמ"ה דוקא בגזל דעלמא מקודשת לאחר יאוש דהוי יאוש ושינוי רשות אבל בגזל דידה ולא שידך אפילו לאחר יאוש לא הוי קידושין ומקשין בזה אדברי רב דקאמר ש"מ המקדש בגזל אינה מקודשת אפילו בגזל דידה ובגזל דידה איירי אפילו אחר שנתייאשו הבעלים וא"כ אמאי אינה מקודשת הא איכא יאוש ושינוי רשות. אבל האמת שס"ל כיון דרב איירי בדלא שדיך כדמסיק בפ"ב ובדלא שדיך לא הוי' שינוי רשות וכסברת רבינו וכל זה אינו אלא לענין קידושי דאורייתא אבל מדרבנן אם קדש אשה בגזל דידה לאחר יאוש או בגזל דאחרים גם כן לאחר יאוש ובדלא שדיך מקודשת מדרבנן וכמו שפסק רבינו בפרק מרובה ודלא כמהרש"ל שם שמסיק להלכה דמקודשת מדאורייתא וזהו דעת הרמ"א בהג"ה סימן כ"ח סעיף א' וז"ל קדשה בגזל אחר יאוש לבד מקודשת מדרבנן ע"כ והיינו בין בגזל דידה בין בגזל דאחרים והיינו בדלא שדיך לא הוי אלא מדרבנן. וגם בס' ב"ש השיג שם דלא משמע כן מדברי רמ"א ופי' דברי רמ"א ע"פ דרך רחוק ואין אני רואה בזה שום תשובה כלל דהרמ"א איירי לענין קידושי דאורייתא:

סעיף כ

לקדש בטבעת שאולה נראה דלאו שפיר עבדי. בשלא הודיע לה שהיא שאולה קאי:
והמקדש בטבעת שאולה. היינו בהודיעה לה. וכמו כן הר"מ כהן ור"ש משנץ איירי בכה"ג: ה"ג
ואני אומר כו'. בשלא הודיעו לו לבעל החפץ שרוצה לקדש אשה בטבעת שאולה זו קאי וס"ל לרבינו דאינה מקודשת כי אם בארבעה דרכים אלו (*) דצריך שישאיל לו לזמן

ידוע. (*) צריך ליתן לו רשות להשאילה לאחר.(*) צריך להודיע לה שהיא שאולה בידו עד זמן פלוני. (*) שמין אם יש בהנאת אותו קישוט ש"פ:

לזמן ידוע. אבל השאילו לו סתם אינה מקודשת דהא יכול לתובעו מיד וכן פסק רבינו בפ"ק דמכות סימן ד' דלא כר"ת ע"ש:

ה"ג ונתנו לו רשות להשאילה לאחר וכשקידש בה את האשה הודיעו לה שהיא כו' וכ"ה בטור:

ומסרו לה שהיא מקודשת כהנאת שימוש וקישוט. מלשון זה משמע שצריך לומר לה בשעת קידושין שהוא מקדש אותה בהנאת שימוש וקישוט. וזה אינו דא"כ אין צריך להודיע לה שהיא שאולה בידו דהא אינה מקדשה בכלי אלא בהנאת קישוט לאיזה זמן וכ"כ בשו"ת ת"ה סימן ר"י. ועוד א"כ הצריך רבינו ה' דרכים וכל הפוסקים לא הביאו בשמו כי אם ד' אופנים. ואיכא למימר דהאי ומסרו לה היא ו' המתחלקת או שהודיע לה שהיא שאולה או מסר לה ואמר לה בשעת קידושין בהנאת קישוט. מ"מ פי' דחוק הוא מדלא הזכיר הטור חלוקה זו. ועוד ה"ל לבעל ת"ה להביא ראי' מזה לדבריו ע"כ הנראה בעיני להגיה וכצ"ל. עד זמן פלוני מקודשת בהנאת כו' ושמין אם יש וכ"ה בטור:

אבל בענין אחר אינה מקודשת כלל. דלא כב"ש סימן כ"ח ס"ק מ"ה שהשיב לרבינו כאילו הוא סובר ג"כ כדעת הת"ה דאפילו לא נתן רשות ליתן לאחר דמקודשת בדיעבד:

השאילני טבעת כדי לקדש בו. ובהא מודה רבינו שאינו יכול לתובעו ממנו פחות משלשים יום דאין מונעין ממנה תכשיטין כל שלשים יום ודמיא כמו שאל בית לנישואין שהוא שאלה לשלשים יום כן הוא בטור חושן משפט סימן שמ"א ע"ש. ודלא כב"ש סימן כ"ט סוף ס"ק ד':

ואם לא יועיל בלשון שאלה. היינו בשלא הודיע לה שהטבעת ששאולה בידו יהיה כלשון מתנה ועיין מ"ש בפרק לולב הגזול סי' ל':

והמקדש בטבעת שאולה אינה מקודשת. היינו בשלא הודיע לה. או חסר א' מאידך שלשה שהזכיר רבינו לעיל. וכבר השיגו בזה כס' ב"ש שפיר על המחבר עיין שם:

או דמי המתנה. היינו בדליתא. אבל בדאית הטבעת בעין צריך להחזיר. עיין באריכות מ"ש בפ' לולב הגזול סי' ל' שהשגתי שם על הב"ח וע"ש:

סעיף כב

מכאן פוסקים דישראל מומר לעבודת כוכבים יורש את אביו. הראבי"ה. לאפוקי דעת מר רב צדק גאון דמומר אינו יורש את אביו ועיין במרדכי באורך:

אע"ג דעשו לא ירש מאביו אלא לבניו הוריש הארץ אשר נתנה לו לכאורה מה שיש לחלק דמומר אינו יורש אביו מטעם קנס הוא אבל לבניו יכול להוריש דאינהו לאו בני קנסא נינהו. אם הקושיא תפרש כך. א"כ מה תירץ מ"מ כו' ה"ה נמי דיורש את אביו. וע"ק היאך שייך לומר שאינו יורש אביו מדאורייתא מטעם קנס. וכ"ת דמדרבנן קאמר זה אינו דהא לפי מה דס"ד מקרא כי ירושה לבני עשו יליף. וע"ק אמאי לא יליף דמומ' יורש את אביו כמו עובד כוכבים שיורש את אביו כמו שפסק ר"י ורבא ע"כ נראה דס"ד דמומר אינו יורש אביו כיון דחטא ופרק עול תורה והמצות לאו ישראל הוא. ובפ' נחלות כתיב ואל בני ישראל תדבר לאמר איש כי ימות וגו'. אע"ג דלבניו יוכל להוריש כמו שמצינו בקרא שעשו הוריש לבניו וגם שעובד כוכבים יורש את אביו אין לך בו אלא חידושו. וע"ז תירץ רבינו מ"מ כיון דיש לו דין ישראל להוריש לבניו אע"פ שאין העובד כוכבים מוריש לבניו לפי מה דדחי ודלמא ישראל מומר לעבודת כוכבים שאני. א"כ ה"ה נמי דיורש את אביו. דאם יש לחלק א"כ אמאי דחי דילמא ישראל מומר לעבודת כוכבים שאני. ה"ל למדחי שירושת עשו שאני דהוא מוריש לאחרים הוי א"ו צ"ל דאין לחלק ביניהם אם יש לו כח להוריש את אביו נמי א"כ ישראל מומר לעבודת כוכבים נמי אין לחלק ויורש את אביו:

ואם ישוב יתנו לו ירושתו. אבל אם הוא בענין שאותו מומר לעבודת כוכבים אביק מיבק בחיי אביו פשיטא דראוי לקונסו להפקיע כח ירושתו כן פי' בשו"ת תרומת הדשן כדי שלא יהיו סותרים דברי רבינו בפסקים אתשובתו בטור תו"מ סימן רפ"ג:

סעיף כג

פרש"י כשלידתן בקדושה אז רוח חכמים נוחה הימנו. עיין מהרש"א מהיכא למדו שרש"י ס"ל כן. ויש לפרש עוד שא"א לומר שרש"י מפ' כפי' ר"י כשלידתן בקדושה אין רוח חכמים נוחה הימנו דא"כ הא דקאמר וגר את הגר אינו לא מדברי סופרים כו' היינו כשלידתן בקדושה. ורש"י לא כן פי' וגר את הגר אב ובנו שנתגיירו:

א"נ שאני רב מרי בר רחל. לפום ריהטא מטין דברי רבינו כתי' ר"ש מקינון וחידושי רשב"א היפך מפרש"י דכשהורתו ולידתו שלא בקדושה רוח חכמים נוחה הימנו מטעם שמא יחזור לסורו. וכשלידתו בקדושה לא חיישינן שמא יחזור לסורו דבתר אימיה שדינן ליה ובדיניהם אינו יורש את האב. אבל כי דייקת א"א לפרש הכי חדא מאי האי דאמר רחל אמו ברתיה דשמואל הוי. ותו דקאמר אבל כששניהם גרים גמורים כדפרישית אפילו כששניהם גרים גמורים מצינו דאין רוח חכמים נוחה כשהיה לידתן בקדושה.

והנראה דרבינו לא ס"ל כתירוצם דאם המה גרים גמורים אף שהיה לידת הבן בקדושה מ"מ חיישינן שמא יחזרו לסורם כיון שאמו בת עובד כוכבים יורש הבן את האב בדיניהם. ומש"ה יש לקיים פרש"י כשלידתן שלא בקדושה אין רוח חכמים נוחה הימנו כיון דכל ישראל זוכין מן הדין בנכסי הגר מש"ה לא הפקיע זכות ישראל משום חשש זה. משא"כ כשלידתו בקדושה בצירוף טעם דמחלפי בישראל גמור אפילו כשהורתו ולידתו בקדושה מש"ה רות חכמים נוחה שמא יחזור לסורו. אבל רב מרי כיון דברתי' דשמואל הוות אף אם היו שניהם חוזרים לסורן לא הי' יורש את אביו כו':

שרחל אמו ברתי' דשמואל. כן פי' רמב"ם ועיין בתוספות שם שר"י חולק בזה וס"ל דתרי רב מרי בר רחל הוי ומש"ה נאיד הר"י הכא מתי' זה ופי' הסוגיא בהיפך ותי' ר"ת נמי לא ישר בעיניו כמ"ש בחידושי ריטב"א וז"ל לא נהירא דכיון דבמלוה דליכא שעבודא יש לו להחזיר כ"ש בפקדון שהוא בעין:

סעיף כד

מדעתה . באיזה זמן ולמי שירצה והגון בעיניה. ובריטב"א הקשה ע"פ זה דא"כ מצינו קטנה מתקדשת ע"י עצמה בכה"ג. והיכי מתמי' לעיל אלמנה קרית לה דאלמא לא אפשר לשום קטנה שתקדש את עצמה ע"כ. ולק"מ כיון דהפקיר לה זכותו שיש לה בה הוי כיתומה בחיי אביה א"כ אין לו שוב רשות למוכרה:

שמתקדשת אע"ג דקטנה לאו בת זכיה היא. רצונו לומר דלא מהני ליתן לה רשות להתקדש את עצמה למי שתרצה בלתי ידיעת אביה. אלא מה שאמר לה אביה צאי וקבלי קידושין. היינו בשבילו אבל לא לשום אדם כי אם לאותו האיש המשודך ומרוצה בעיני אביה:

ואי בת זכיה היא מן התורה. שהגיעה לפעוטות. אי משום דדעת אחרת מקנה אותה יש לה זכיה מן התורה:

הלכך כשנתן לה אביה רשות לקבל קידושין יש לה יד לזכות בהן ומתקדשת. אבל כסף קידושין מ"מ לאביה דמ"ש מכל שבח נעורי' כ"כ בחידושי רשב"א. ולפי מה שישבתי קושית הריטב"א אפי' כסף קידושין שלה:

סעיף כה

אין לפרש דמשכנו שלא בשעת הלואתו כו' אלא אפילו משכון בשעת הלואה איירי. עיין פי' מהרש"א בתוס' ד"ה מלוה. ותבין מעצמך שלשון רבינו אינו סובל פירושו. אמנם

על רבינו בלא"ה לק"מ. דלשיטתיה אזיל דמסיק בסימן י' דר"י אינו אלא במשכון שלא בשעת הלואתו אבל במשכון בשעת הלואה אינו יכול לקדש בו. גם בתוספות דבריו דחוקים. וטוב מזה שהתוס' לעיל (דף ח') חזרו בד"ה מניין. שהעלו דלא כפרש"י דלא קני משכון אלא כש"ש. וכיון דלא קני אלא כש"ש בשעת הלואה אין לו כח לקדש כמ"ש תוס' בב"מ ובגיטין דף ל"ז. ולזה הסכים מהרש"ל וק"ל:

אלא שאמר לה הרי את מקודשת לי במלוה שאת חייבת לי על המשכון שלך שבידי מקודשת. ובתוספות דייקא דוקא שצ"ל בהנאת מחילת מלוה. וצ"ל דס"ל לרבינו כמו שהביא הסמ"ג עשין סימן מ"ח בשם ר"י בר שמואל שאע"פ שהמקדש במלוה אינה מקודשת מפני שלהוצאה ניתנה מ"מ בשיש עליה משכון נחשבת כאילו היא בעין. וכ"כ ב"ש סימן כ"ח ס"ק כ"ח. ובזה מיושב מה שהקשיתי לעיל סימן ה' ובלא"ה לק"מ דיש סברא להיפך דוקא בשיש משכון איכא למימר דמהני הנאת מחילת מלוה משא"כ בלא משכון לא ידענא:

סעיף כו

ואפילו בעבד עברי אם יתנה הכל לפי תנאו כדאיתא בפ' הפועלים. אע"ג דהתם בשכיר יום איירי. נשמע מ"מ בע"ע כי היכי דהתם שפסק להם מזונות דקאמר מזונות ריבה להם ור' מתיא צוה להתנות עליהן בפת וקטניות ומהני ה"ה נמי בע"ע אם התנה מהני שמחל על צערו. והא דקתני כל הקונה ע"ע כאילו קנה אדון לעצמו. איירי בעבד שמכרו ב"ד בע"כ משום צערא. וקשה מזה אמ"ש בעל מ"א סימן קס"ט ס"ק ת' דבמילי דצערא לא מהני תנאי ע"ש:

סעיף כז

משום דהוסיף התנא ושנה מילתא דאיתא אף במקרקעי כו'. פי' רבינו בזה מאי דמשני התלמודא כי קתני מלתא דאי' בין במקרקע בין במטלטלין משיכה במטלטלין איתא במקרקע ליתא לא קתני:

הגביה רבו לו לא קנאו אמר ר"ש לא תהא חזקה גדולה מהגבהה. ולפ"ז אין הלכה כר' שמעון דרבנן פליגי עליה והלכה כרבי' וכ"כ הטור בטור חו"מ סימן קצ"ו ע"ש אבל קשה באמת מה אית לן לחלק בין משיכת העבד להגבהת העבד ורבינו פסק כבר כשמואל דמשיכה קני גבי עבד. וע"ק לאיזה ענין הביא פלוגתא דר"ש לא ה"ל להביא כי אם מלתא דת"ק הגביה רבו לו לא קנאו. ע"כ ראיתי מזה לבחור בהגרסא שהיה לפני הרב המגיד

גי' בהרי"ף הגביה רבו לו אמר ר"ש כו' ולא גרס הכא פלוגתא וכן הי' בגי' רבינו וכ"פ הרשב"א והר"ן והריטב"א ומזה קשה טובא על הב"י שפסק בשו"ע ביו"ד סימן רס"ז סעיף כ"ד דבהגבהה לא קנה נגד כל הני רבוותא. ובאמת חזר בו בחו"מ סימן קצ"ו שפסק בסתם דהגבהה קונה וי"א לא קנה היינו דעת הטור לחוד. ומה שנרשם שם דעת הר"ן ט"ס הוא:

אבל מלאכה אחרת כגון שתפר לו בגדים. והוליך כליו אחריו למרחץ אע"ג דלאו שימוש גופו הוא מהני כיון דמלאכת בזיון ועבדות הוא דכוותיה בע"ע אסור. הרמב"ן:

ולאחר שמת א"ל שלוף לי מסאני. והיינו כפי' שני של ר"ת שאם היה גדול לא היה מהני זה פירש למיתה וזה פי' לחיים כי אע"פ שיש עבדות אחרים עליו. קודם הוא לזכות בעצמו כיון שיש לו יד. אבל קטן שאין לו יד כל הקודם זכה בהן כאבא שאול. ולכאורה קשה מהא דכתב רבינו בגיטין פרק השולח סימן כ"ט בשם ר"י היכא שהיתה רשות הלוקחין עליהם בשעה שמתו בעלים ראשונים דבכה"ג אין המיתה מפקעת איסור וי"ל דשאני התם בעלים ראשונים היו מוכרים העבדים לנכרים משום הכי אין מיתת בעלים הראשונים מפקעת האיסור. משא"כ הכא שהעבד אינו נמכר למר זוטרא כ"א מרצון הטוב. בזה אנו אומרין במיתת הגר זוכה העבד בעצמו:

היינו אפילו בע"כ. אפילו עומד וצווח כדמפרש מטעמא דאביי ורבא:

אפילו בע"כ מטעמא דאביי ורבא. הוצרך לטעמא דאביי ורבא לרבנן אפילו עומד וצווח דאילו מטעם זכות לעבד אינו אלא ע"י אחרים שלא בידיעתו אבל עומד וצווח לא כמו שכתב גבי שטר לרבנן דקי"ל זכות הוא לעבד וכ"ה שיטת הרשב"א והרמב"ן דלא כהרי"ף:

נערבינהו וניתנינהו בכסף ובשטר בין ע"י עצמו בין ע"י אתרים. וא"ת לשיטת רביכו אימא משו"ה לא עריב להו דבכסף ע"י אחרים אפילו בע"כ ממש. ובשטר ע"י אחרים היינו דוקא שלא בידיעתו אבל עומד וצוות לא. ומצאתי תי' בחדושי רשב"א איכא למימר דעיקר פלוגתא דרבנן ליתא אלא לאפלוגי אדר"מ בכסף ע"י עצמו דוקא וכיון דתרוייהו ע"י אחרים כשרים ה"ל לערבינהו. דהשתא נמי דקתני בכסף ע"י עצמו כ"ש ע"י אחרים הא לא משמע מיניה בע"כ אלא דומיא דשטר ע"י אחרים. ולי יש גמגום דאימא השתא דפלגינהו בתרי בבי ידעינן דבכסף ע"י עצמו וכ"ש ע"י אתרים אפילו עומד וצווח. דאי דוקא דומי' דשטר ע"י אחרים ה"ל לערבינהו וליתנינהו וצ"ע:

ושלש מחלוקות בדבר. עיין בזה דברי רש"י ותוס' ותמצא על נכון:

סעיף כח

ועוד אמרי' בירושלמי. חידש בזה לתרץ מה דאמר הש"ס אליבא דחכמים מה שהעבד משתחרר ע"י עצמו היינו משום דגיטו וידו באים כא' הלא לא צריכין לטעם זה כיון דס"ל יש קנין לעבד בלא רבו כמו כן אף שהוא עבד זוכה מיד רבו לעצמו. ע"ז מביא ראיה מהירושלמי מאחר לעצמו מחלוקת ר"מ ורבנן ומרבו לעצמו כ"ע מודו שאין לו קנין:

ומה שהזכיר בכאן אשה בהדי עבד משום כו'. אין לפרש כפשוטה שהקשה למה הזכיר אשה כאן כלל בין לר"מ בין לרבנן דא"כ היה די בזה התי' לפי שרוצה להקשות דר"מ אדר"מ ודרבנן אדרבנן כו'. וע"ק מאי משני משום דלרבנן דאמרי כו' עדיין כל זה קשה לא ה"ל להזכיר אשה כאן כלל אף לרבנן. והנראה שהוקשה לו על האי דקאמר התלמודא לר"מ אין קנין לאשה בלא בעלה למה לו להזכיר הא איכא למימר דיש לאשה קנין בלא בעלה דעבד אין לו קנין מרבו לעצמו ה"ה דאין לו קנין מאחרים לעצמו. משא"כ באשה קי"ל דיש לה קנין מבעלה לעצמה אמרי' נמי דיש לה קנין מאחרים לעצמה. ע"ז משני משום דלרבנן כו'. כ"ש שיש לאשה קנין בלא בעלה. וא"כ אי ר"מ מודה לרבנן דיש לאשה קנין בלא בעלה לא אשתמט תנא לאשמועינן אע"ג דפליגי ר"מ ורבנן בקנין עבד בלא רבו ואשה ג"כ מציאתה ומעשה ידיה לבעלה מ"מ מודה ר"מ לחכמים דיש קנין לאשה בלא בעלה. ועדיין קשה לן למה להתלמודא כלל להזכיר מאשה כאן בין לר"מ ובין לרבנן על זה תירץ והולך ולפי שרוצה להקשות דר"מ אדר"מ כו':

ורבנן סברי כיון דקאמר ליה ע"מ אהני ליה תנאה. דרבנן פליגי בעלמא אדר"מ דלא צריכא תכאי כפול והן קודם ללאו. א"כ בהא דתנאי סותר למעשה נמי ס"ל דלא ילפינן מתנאי ב"ג ובני ראובן:

ועוד דסתמא דגמרא בכל דוכתא כרב ששת. משום דיש לבעל דין לחלוק שאין ראיה מהך דנדרים כרב ששת דשאני התם דאמר בתרי לישני וכמ"ש הר"ן שם ליישב דברי רמב"ם ע"ש משו"ה מייתי משאר דוכתא דהלכה כרב ששת:

סעיף כט

וכן אם תלש בזקנו ודלדל בו עצם. וה"ה אם חתך ריס העין של העבד או חתך שפתו או ביציו כל מה שהוי מום לענין מומי בכורות ה"ה לגבי עבד. דהא בפרק על אלו מומין דריש מכלל ופרט וכלל אף כל מומין שבגלוי ואינן חוזרין והכא גבי עבד נמי דריש מכלל ופרט וכלל הך דינא והא דקאמר אלא ראשי אברים שאינן חוזרין קאי אכל ראשי אברים שחושב גבי מומי בכור. כל זה למדתי מדברי תוס' רי"ד וכ"כ הב"ת ביו"ד סימן

רס"ז וטעות סופר ברמזים שלא העתיק הך דינא דלדל בו עצם ובטור שם פסק דיוצא לחירות בזה. והרי"ף לא פסק הא דדלדל. וצ"ל דס"ל כאידך ברייתא דבכולם יוצא העבד בו לחירות משמע בהך כ"ד ראשי אברים דחשיב לגבי מצורע ולא יותר:

ובסירוס דביצים פליגי. ר"ל דמסיק בשמעתין דר' בלשון נמי מודה ולא פליג אבן עזאי אלא בסירוס לחוד:

אבל אם נתקן מן הכיס לגמרי לכ"ע הוי מום שבגלוי. נתקן לאו דוקא אלא ה"ה אם ביצה א' נתק מן הכיס לגמרי נמי עבד יוצא בהן לחירות כדאיתא בפרק אלו מומין:

הואיל ומדרש חכמים הוא. וחיישינן שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה שאין המדרש ידוע לכל. כך פירש ר"ת. ולדידי' הוי גט שחרור זה מדרבנן. וריב"א פירש שהוא מדאורייתא עיין תוספות:

דר"ט חבירו הוה. וכ"כ רבינו בהכותב סימן ב'. ועיין בכנסת גדולה א"ת בכללי הגמ' סימן י"ת אבל תימה דהכ"מ בפ"ה מהלכות עדות כתב דהרמב"ם פסק הלכה כר"ט לגבי ר"ע דרבו הוא ע"כ. הא הכא פסק כר"ע לגבי ר"ט:

וקי"ל הלכה כר"ע מחבירו. כתב הרי"ף ורבינו שמועות הללו שבעבד כנעני אע"ג דיציאה בשן ועין וראשי אברים קנסא הוא ובעי ב"ד מומתין וליכא. כתב הרמב"ן דהיינו טעמא משום דקי"ל בקנסא דאי תפס לא מפקינן מיניה וכיון דעבד תפוס הוא בעצמו מכיון שהפיל שינו לא יהבינן ליה רשותא לאשתעבודי ביה והיו משמתין ליה עד דכתב ליה גיטא דחירותא. וי"א דלא כייפינן לרבו ליתן לי' גט שחרור. ונראה לי דנ"מ בהא מילתא שמצאתי ראיתי בקיצור פסקי תוס' דסוטה סימן מ"ד היוצא משום יאוש בניו עבדים ולהכי אף כי מלך הורדוס בניו עבדים אע"פ שאביהם בן חורין ע"כ וה"נ לר"ע צריך גיטא דחירותא דבלאו הכי בניו עבדים אע"פ שהוא בן חורין: ה"ג

ועוד דלא מקרי הכרעה. עי' תוספות שם דף מ'. ובל"מ פ"ה מהלכות עבדים:

סעיף ל

להשתמש בהן עכשיו. פירוש תשמיש שיהא בו ממש אבל אם אינו יכול להשתמש אלא שרואה דברים הגסים יצא לחירות אע"ג דלא סימאו לגמרי. ריטב"א:

סעיף לא

למעי שפחתו וסימא את עין עובר שבמעיה פטור. והיינו משום דאיכא תרתי לטיבותא אין מתכוון לעין העובר ועשה לטובתה ולצרכיה משא"כ כחול עין מתכוון הרב לאותו העין ובפ"ב דב"ק סימן ט"ו היה אבן בחיקו שכתב רבינו שם בפלוגתא דרשב"ג ות"ק

והכא פסק כת"ק דיוצא לתירות. דאע"ג דלא נתכוון כלל לעבד ה"נ לא נתכוון לטובת העבד וכ"כ תוספות. אבל הרמב"ם גבי אבן ס"ל דאין יוצא לחירות ודחי מימרא דרבה דהתם מקמי סוגיא דהכא עיין באריכות:

סעיף לב

ה"ג ברי"ף ואיהו נמי במסירה קאמר הדר ביה והוא דאמר כי האי תנא. פי' דתלמידי דרב אהדרי לשמואל דרב נמי במסירה הי' רגיל לומר אלא דהדר בי':

וכן הלכתא. וקשה על הרי"ף ורבינו שבפרק המוכר את הספינה פסקו כאביי ורבא דאמרי מסירה קונה ברה"ר. אמנם על הרי"ף י"ל דהא דאמר רב במשיכה היינו בסימטא דשייכא משיכה לא קני' מסירה וכפירוש רשב"ם ואביי ורבא דאמרי מסירה קונה היינו ברה"ר דלא שייך משיכה. ואין להקשות א"כ מאי פריך והא אנן מסירה תנן אימא רב מוקי לה למתניתין ברה"ר ואיהו בסימטא קאמר וכמו שהקשו תוספות בפרק הספינה דף ע"ז לפי' רשב"ם. דהמקשה פריך מנלן לרב בסימטא דוקא במשיכה דילמא אף במסירה וכי משיכה ומסירה מצות הן שאין לעשות אלא מן המובחר. ועל זה משני הוא דאמר כי האי תנא דאמר זו וזו נקנית במשיכה וקשיא חכמים דמתני' אדרבנן דברייתא. אע"כ צ"ל דמתני' איירי ברה"ר ורבנן דברייתא איירי בסימטא. אבל על רבינו קשה דמסיק שם בפרק הספינה סימן ד' דרב דאמר במשיכה דוקא ולא במסירה אפילו ברה"ר כדכתב ר"י בפרק הספינה ודאי דדבריהם צ"ע:

אבל במקום שכותבין את השטר לא קנה עד שיכתוב את השטר. אבל בחזקה לחוד אף במקום שכותבין את השטר כ"כ רבי' בסמוך סימן ל"ו: ה"ג

סעיף לד

ה"ג וכתב הר"ר שמעי' דיש לדקדק משמועה זו. והשאר ט"ס מלבד שלא נמצא שם בריש אע"פ שום דבר נראה כפל הדברים:

וכן כתב הריב"ן. ובתוספות ופלא גדול הוא בעיני ריב"ן משמע שהריב"ן הוא החולק על רבי שמעי'. ומ"ש עוד ופליאה בעיני רש"י לא מצינו בכל המחברים ראשונים ואחרונים שהזכירו זה בשם רש"י ראה זה חדש מצאתי בהגהות מיימוני פ"ה מהל' מכירה אמר ר"י כי מעשים בכל יום שקונין בקנין חליפין שלא בפני המקבל כו'. ע"כ מזה צדקו שניהם יחדיו. מה שהזכירו תוספות ריב"ן צ"ל ר"י וכמו כן ברבינו צ"ל ופליאה היא בעיני ר"י:

וגירסא זו עיקר. וכ"ה גירסת ר"ח:

שהיה חפץ בהנאתו ליתן הסודר בשבילו. פי' פן יחזיק בו הזוכה בו משום דאמרינן בנדרים פרק השותפין אמר רב אשי מאן לימא לן דסודר' אי בעי למפסקא לא מצי פסיק וכ"מ בשם ר"ת בהגה"ה הנזכר. וכבר השיגו רבי' בפרק השותפין סימן ח' דרב אשי גופא מדחי' הוא דדחי ליה כו' אבל איהו גופיה כרב נחמן ס"ל ע"ש ועוד תימה לפרש"י עדיין אמאי לא זיכה לו על ידי אחר בהגבהה דהיינו לפום מאי דקאמר אלא מאי לדמי וניקנינהו ניהליה במשיכה אלא מה אית לן למימר דליתא למקבל מתנה ומאי ניחותא בזה אי הוי דמי לא הוי טרחא יתירא להגביה אחר בשביל הקונה. וודאי לפי' הר"ר שמעי' לק"מ דאיכא למימר דכמו דלא מהני חליפין שלא בפני הקונה ה"נ דלא מהני הגבהה וכמו כן קשה לפי' ר"י ומה שתי' בזה בס' עצמות יוסף עמוד עליו שיבוש גמור הוא דא"כ מה הועילו חכמים בתקנתם שיקנו ניהלי' אגב קרקע ודוחק לומר שהיה שק עם הרבה מעות שאין דרכו להגביה דודאי דמים שמקובצים ע"ג קרקע טפח על טפח כל אדם יוכל להגביה וצ"ע גדול:

סעיף לה

אמר שמואל כו' אמר רבא ל"ש. זהו גי' הרי"ף אבל רש"י פי' הא דרבא אמר ל"ש עלה דמתני' דמטלטלים נקנים עם הקרקע:

מידי דהוי אמשיכה דקניא בלא כסף. וה"ה חזקה קניא בלא כסף והרמב"ן מביא ראיה מהא דאמר בב"ק דף נ"ב המוכר בית לחבירו כיון שמסר המפתח קנה ומפרש התם כיון שמסר לו מפתח קנה בחזקה דלא צריך למימר חזק וקני ולכאורה משמע קנה בחזקה בלא מתן דמים מדקאמר קנה ולא קאמר הרי זו חזקה:

סעיף לו

ונראה שלא על כל הספיקות מגלגלין. לדעתי שתיבת על ט"ס הוא ויראתי לשלוח בו יד שהלשון הזה כמו כן הוא בתוספות. וה"ק שלא על כל הספיקות שהתובע מסופק עליו ממקום אחר מגלגלין אלא דוקא ספק שיש לו לחוש קצת:

אלא דוקא ספק שיש לו לחוש קצת. ואז מגלגלין אפי' שמא על שמא דסוטה נמי שמא על שמא מגלגלין ועיין מזה באורך בחידושו רשב"א. ועוד בפרק השואל במ"ש רבינו סימן ט' י': ה"ג

סעיף לט

ר"י אומר כל מי שאינו מלמד. ובגמרא מאי בינייהו דעביד עסקא לר"י אומנות ממש. ומש"ה הביא רבינו הא דר"י אע"ג דהלכה כת"ק למשמע מיניה דת"ק אומנות לאו דוקא אלא ה"ה עסקא:

אותו ולא אותה. והקשה בתוספות תיפוק ליה דהוי מצות עשה שהזמן גרמא דמילה אינה אלא ביום ומה שתירץ דאתי כמ"ד מילה שלא בזמנה בין ביום בין בלילה. ליתא דהא רבינו בפרק ר"א דמילה סימן א' פסק כמ"ד דאין מלין אלא ביום. אך בתוספות רי"ד וריטב"א תירץ בענין אחר ע"ש:

סעיף מ

מצוה דגופיה עדיף. מדלא מפליג בין היכא דליכא אלא חמש סלעים ובין היכא דאיכא חמש משועבדים וחמש בני חורין כדמפליג רבי ירמי' ש"מ דס"ל לרבינו מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא. ובברייתא לפדות את בנו ולעלות לרגל. עם היות שאין זה בזמנינו מ"מ ה"ל לאתויי שיש לו לפדות ויש לפניו מצוה אחרת הי מנייהו קודם. וצ"ל דסמך עצמו שאחר זה פודה את בנו אם אותה מצוה תדירה. וכבר כתובה היא על הספר במסכת ברכות היו לפניו תפלת מנחה ומוספין מנחה קודמת דתדיר. בפ' תפלת השחר סימן ח':

כי אחרי סידור רב אשי ורבינא לא מצינו שנתחדשה ברכה. ובפ"ק דכתובות סימן ט"ו גבי ברכת בתולים שתקנת הגאונים היא לא כהה בהם כי העיקר כאן אאידך קושיא סמיך גם בריש ברכות סימן א' לא השיג ארב עמרם לברך על ק"ש שעל המטה כי אם מכח קושיות אחרות:

שנתחדשה ברכה. ובפרק בתרא דבכורות הוסיף רבינו להקשות ועוד למה מברך. הכהן אין עושה שום מצוה אלא מקבל מתנות כהונה:

ומותר להטיל מום. כלומר אף בכור בהמה מותר להטיל מום קודם שיצא רובו:

סעיף מא

אדידך על צואר דברך השיאו אשה. לפי' שני של רש"י (דאשה) קאי ללמדו תוכחת מוסר והני אמוראי פליגי במשך הזמן נראה דקי"ל המכה בנו גדול הי' ראוי לנדותו. אבל אותן שנים כל חד לדאית ליה מותר להוכיחו עד הכאה אפי' וכ"פ רמ"א:

סעיף מב

ה"ג אמר ריב"ל כל המלמד את בן בנו תורה כ"ה בגמרא. ונ"ל דבנו נמי וכ"מ מעובדא דר' חייא בר אבא דאשכחיה לריב"ל. ולרבותא נקט בן בנו:

מקרא משנה גמרא. פ' וידבר איזהו מקומן ברייתא דר"י:

סעיף מד

ואת אמך כו' לרבות אחיו הגדול. ולהכי כתוב הריבוי לגבי אם להורות אפילו אח הגדול מאם וכ"ש אח הגדול מאב וכ"פ בתשובת הרא"ש וש"ע:

סעיף מה

לא מסגי ארבע אמות. עיין תשובת מהרש"ל סימן ע"ב שמקיל לעת הצורך:

סעיף מח

גבי נשים חייבות בקידוש היום. דפריך התם ועוד כל מצות עשה נחייבינהו מדרבנן:

דהך דרשא אסמכתא בעלמא היא. בתמורה דף ד' והני מילי בלא ברכה תוספות ר"ה דף ל"ג:

דמה שמיחו מפני שהיתה מברכת. דבלאו הכי אמאי מיחו בשלמא סמיכה קא משתמשת בקדשים מש"ה אוסר ר"י: ה"ג

סעיף מט

ואהכי מייתי לה בפרק נערה שנתפתתה. בירושלמי שלפנינו לא נזכר בפרק זה לא מיניה ולא מקצתה כי אם במקומות אשר זכרתי:

סעיף נב

אשמאי רשע ועם הארץ. או או קתני דאי לא תימא הכי היכי מפרש רש"י ד"ה אי ס"ד ומדקפיד אחכמה אמרינן נמי שיבה לאו זקן אשמאי קאמר דליכא למימר ר"י אזקן אשמאי נמי פליג א"כ היינו איסי בן יהודה ע"כ. אימא דבהא פליגי איסי ס"ל אפילו רשע ועם הארץ ורבי סבר שיבה בור ולא רשע. אלא ש"מ דשיבה בור נמי מקרי זקן אשמאי ורשע חכם ועם הארץ שוין:

ואיזו היא קימה שיש בה הידור הוי אומר זה ארבע אמות. דאי עומד מרחוק לא נראה שעומד לכבודו כ"א לצורכו:

שיבה למאי איצטריך בין לרבנן בין לר"י. והתוספות לא קשיא להו כלום לרבנן דאיכא למימר מש"ה איצטריך שיבה כדי להסמיך זקן לויראת וליכא למימר דהוי מצי למכתב תקום והדרת מפני זקן ויראת י"ל דלא שייך והדרת גבי מפני ולא שייך נמי תקום גבי פני כמ"ש תוספות במס' ע"ז דף כ' ד"ה אחד. והא דמשני רבנן אי כר"י הגלילי נכתוב רחמנא מפני שיבה תקום והדרת ה"ק לכתוב מפני שיבה תקום והדרת פניו. וכן מפני זקן תקום והדרת פניו א"נ לא משתמע שפיר דאתא למדרש זקן ויראת אם לא שהוא מוכח כי השתא דפלגיה משיבה ואסמכיה לויראת. וע"כ צ"ל חד מהני תרי טעמים דאלת"ה תקשי לך מאי קאמר בשמעתין ות"ק אין הכי נמי והא דפלגינהו משום דבעי למסמך זקן לויראת לכתוב תקום והדרת מפני שיבה זקן ויראת. אבל רבינו לא ניחא למימר דכתבה התורה יתור שיבה כדי להסמיך זקן אוירא. בשלמא אי תרוייהו צריכה שיבה וזקן בהא שפיר משני הת"ק דלהכי פלגינהו כדי לסמוך זקן לויראת. ובזה מיושב קושית מהרש"א ולפי הנחה זו צ"ל הא דכתבו התוספות דליכא למימר נמי דר"י אזקן אשמאי פליג דא"כ היינו איסי בן יהודה. ה"פ ומאי חידש איסי דאמר כל שיבה במשמע הלא ר"י נמי סבר זקן אשמאי וזה פשוט. ודלא כמהרש"א שכתב ז"ל דע"כ איסי בן יהודה ביניק וחכים כר"י הגלילי ס"ל כמ"ש הרא"ש. הא לפי מה שכתבתי אין הוכחה לאיסי שס"ל יניק וחכים וזקן צריך למסמך לויראת:

הוה אמינא אפילו זקני שוק כו' ור"י סבר אפילו יניק וחכים. ושיבה נמי צריך שיהיה חכם והא דקאמר ש"מ דהאי לאו האי והאי לאו האי פי' דקאי אתרתי בני אדם קשיש וחכים. ויניק וחכים. משא"כ לת"ק קאי שיבה וזקן אחד גברא:

ברבו מובהק כמלא עיניו. וזה הוי קימה שיש בו הידור כיון שאין עומד כן מפני חכם אחר כי אם מפני רבו. אבל בשאר חכם כיון דאין מחוייב לעמוד אין רשאי לעמוד מפניו מרחוק דמחזי כאילו לצורכו עומד:

מניין לזקן שלא יטריח. כתב הש"ך במקום שיושבין על הספסלין ואין טרחא בדבר אין קפידא. ומסיים שם עכ"פ לא יכוון לעבור לפניהם כדי שיעמדו מפניו:

ע"כ דריש זקן זה שקנה חכמה ליניק וחכים. והרי"ף משמע דפסק כת"ק ודריש זקן אויראת לזקן שלא יטריח. ורבינו דחיק ליה לומר שנכתב מלה יתירא מפני סמוכין וכדאמרן. עוד יש לומר דשיבה היינו בן שבעים. וזקן אתיא לחכם זקן דהיינו בן ששים לזקנה:

סעיף נה

וס"ל דהלכתא כר"א. ולכאורה תמוה דהא ר"א תלמיד ר' יוחנן ור' ינאי ור"י הלכה כר' ינאי ק"ו נגד ר"א וי"ל ע"פ מ"ש הר"ן בפ"ק דסוכה דהא דאמרינן דאין הלכה כתלמיד במקום הרב היינו היכא שחלק עמו בחייו דכיון שלא קיבל דבריו נדחים דברי תלמיד אבל כשחלק עמו לאחר מיתה הלכה כבתראי וכדמסיים רבינו לפי שר"א לא היה בדורו של ר' ינאי ועיין מזה עוד בפ"ק דעירובין סימן י' ועיין שו"ת שערי אפרים סימן ע"ח:

סעיף נז

מהו לעמוד בפני ס"ת. איכא למימר דמבעי ליה כיון דאדם נושא ס"ת וע"ז מהדר ליה מפני לומדיה אפילו כשהוא רוכב דרכוב כמהלך דמי ואיכא למימר דלא חייבי' רחמנא אלא כדרך כל העולם כשהחכם הולך ברגליו מ"מ חייבו חכמים לעמוד מפניו. מפני ס"ת שבלתי אפשר כי אם ע"י אדם הנושא אותה לכ"ש ובזה מיושב הא דאמרי' במכות בבלאי טפשאי מפני ס"ת עומדים מפני גברא רבה כו'. ועיין בספר שנות חיים פ' פנחס ושם תמצא ישוב נכון ע"ש:

סעיף נח

ה"ג אף בבית המשתה עושין אותן סניפין ופרש"י שמושיבין אותן בצד זקנים מפרי כבוד אביהן:

והכא . פירש סדר דרב אבדימי דמן חיפה והלשון מוכיח דהתם קתני נכנס והכא קתני עובר:

ברשות הרבים כלומר חוץ לבית המדרש:

סעיף נט

רב המנונא. רבינו והרי"ף מייתי ירושלמי הא לאורויי דלא יתלשון בשעריהון. ודלא כהר"ן:

שנאמר כי עם קדוש. אדלעיל קאי ולא סיומא דירושלמי היא:

סעיף סא

וקי"ל כר"א דסתם לן תנא כוותיה דתנן כו'. ותמיה לי טובא הא הוי סתם בערלה ומחלוקת בקידושין ואף את"ל דבשני סדרים אין סדר מ"מ מאן לימא לן דהוי מחלוקת

ואח"כ סתם אימא איפכא. ואי משום דניחוש לחומרא לא ה"ל למימר קי"ל כר"א. וע"ק אמאי לא מייתי הא דמנחות פרק ר' ישמעאל (מנחות דף סח) דרבנן דבי רב אשי וג"כ רבינא דס"ל חדש בחוצה לארץ דאורייתא. ואינהו בתראי נינהו והלכתא כוותייהו. ואח"כ מצאתי תי' על קושיא ראשונה בספר תוי"ט בתמורה פ"ה מ"ה כיון שהסתם נשנית בעיקרא דמילתא דמחשיב בערלה עיקרא מילתא טפי מבקידושין דהתם בערלה קעסיק באיסורי מאכלות שיש להם אחר כך היתר עכ"ל וקושיא שניי' איכא לתרץ משום דרבינו פסק כירושלמי וא"כ ש"מ דחדש נוהג אף בשל עובדי כוכבים וכמ"ש רבינו בתשובה. א"כ מהאי דמנחות לא מצי לאתויי ראי' כי אם בחדש של ישראל. אבל ממתני' מייתי שפיר ראי' דהלכה כר"א אף בשל עובדי כוכבים וזהו דלא כהב"ח בסימן רצ"ג. ועי"ל דרבינו גורס ר"א אומר אף החדש א"כ מהאי דמנחות לא הוי מצי לאתויי ראי' דאיכא למימר דודאי הם פסקו כר"א אלא דאכתי איכא למימר דהם גורסי' ר"א אומר חדש. אבל ערלה וכלאים אינו מוכח דנוהג בחו"ל. לכן מביא מתני' דערלה דהתם תני נמי ערלה וכלאים:

ואין לומר דאירי שלקחו מישראל. היינו שאמר בפירוש שלקח מישראל פלוני. אבל בסתמא לא חיישינן במה שאמר של ערלה הן שמישראל לקח. ועוד דמסתמא ישראל לא מכר לו ערלה האסור בהנאה:

דהך מתניתא. פ"ה דדמאי וז"ל שם אבל אם אמר מאיש נכרי לקחתי מאיש פלוני עובד כוכבים לקחתי משלי הבאתים נאמן להחמיר דברי רבי רשב"ג אומר אין נאמן שדברי העובד כוכבים לא מעלין ולא מורידין עכ"ל. וכפי הנראה מדברי רבינו שלשון התוספתא שלפנינו משובשת וכצ"ל אבל אם אמר מאיש פלוני לקחתי. והנוסחא מוטעת מתוכו משלי הבאתים נאמן להחמיר הא קתני ברישא להשביח מקחו הוא אומר. אמנם מכוון בזה גירסת רבינו כאן שגורס דברי רבי קודם רשב"ג כמו שהוא בתוספתא שלפנינו. אבל במס' מ"ק סימן ע"ט שם גורס רבינו בהפך ע"ש ועיין עוד ביו"ד סימן קכ"ז בש"ך ס"ק כ':

העובד כוכבים שנטע. והרמב"ם שם פי' ענינו שנטע לישראל בשכירות או בחנם. ולדבריו אין ראיה משם. יען הר"ש סוף מכילתא פי' בה כדעת רבינו ע"ש:

ה"נ נטע כמשמעו נוטע אין מבריך ומרכיב לא. ותמהני על ריהטא דשמעתי' דהתם אם כן אמאי ממעט בברייתא מבריך ומרכיב מדכתיב ולא חללו ולא כתיב ולא חילל תיפוק לי' מדכתיב נטע נטע אין מבריך ומרכיב לא. ונראה דהתלמודא סבירא דראב"י דדריש כרמו למעט שאר אילנות מדכתיב ולא חללו פרט למבריך ומרכיב א"כ נטע דוקא א"כ ה"ה כרמו דוקא. והא דקאמר לאו אמר ר"א כרם כמשמעו ה"נ נטע כמשמעו כלומר

מדקאמר כרם כמשמעו עדיפא לומר דר"א דריש ולא חללו ונטע כמשמעו ומזה למד ר"א דכרם כמשמעו:

וכי האי גוונא איכא לשנויי נמי גבי ערלה. דהאי דתורת כהנים אתיא כר"א. אבל קושי' ראשונה במקומה עומדת היאך מותרים לשתות יין. דלא קי"ל בהא כראב"י אע"ג דרבינו בהלכות קטנות הלכות טומאה פי' התם דקי"ל כראב"י אפילו נגד רבי' ואפילו בברייתא ואף על גב דקאמר משנת ראב"י לאו דוקא. הכא גבי ערלה לא קי"ל כוותי' כיון דסתמא דמתני' בפ' משוח מלחמה אתי' דלא כוותי' וכ"כ רבינו פ' חמישי דנדרים סימן א' בשם ר"ת אע"ג דקי"ל משנת ראב"י קב ונקי היכא דמוכחא לא סמכינן אהאי כללא:

דלא מיקרי הברכה כשנועץ ראש הגפן בארץ וחותכו באמצע. דהוי כנטיעה מתחלה וא"כ עדיין קשה הך דתורת כהנים אמאן תרמייה:

ונראה לי דלא קשיא וכו'. וכן תירצו תוס' בפ"ק דר"ה דף ט':

וסיפוק בגפנים כמו בריכה באילנות והיינו האי דתורת כהנים. ובפרק משוח מלחמה הא דלא משני ומחלק בהכי. דשאני הך דתורת כהנים דקתני בה סיפוק בגפנים משא"כ התם דבמתניתין ובברייתא קתני סתמא מבריך ומרכיב. ובפ"ק דר"ה דף ט' כתבו ז"ל וצריך לדקדק אי שייך לשנויי הכי בפרק משוח מלחמה:

סעיף סד

כשאוכל שם סעודתו. היינו פת דכל הסעודה קרי ע"ש לחם וכ"ה בתוספות: 0הדרן עלך האשה נקנית פרק שני

סעיף סה

מצוה בה יותר מבשלוחה. ואף על גב דאשה אינה מצווה על פריה ורביה מ"מ יש לה מצוה מפני שהיא מסייע לבעל לקיים מצותו הר"ן ולא ידעתי אם אינה מצווה על פריה ורביה מ"מ על מצוה לשבת יצרה היא מצווה. כמ"ש תוס' בב"ב דף יג ובגיטין דף מ"א ד"ה לא תוהו ע"ש:

אסור לו לאדם לקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל. היינו שתגדל בשכל אם היא פקחת אפי' כשהיא קטנה ונערה לאו דוקא אלא אפילו קטנה וחריפה נמי כ"כ הב"ח סי' ל"ז. דאלת"ה קשה הא רבינו והרי"ף הביאו הך ברייתא בפרק הבא על יבמתו סימן י' המשיא בניו ובנותיו סמוך לפרקן עליו הכתוב אומר אז תקרא וגו'. ואפשר לומר דרבינו מפ' סמוך לפרקן היינו פרק וזמן שקבעו החכמים לזכר ולנבה:

סעיף סו

שלח מלמד שהוא עושה שליח שלחה מלמד שהאשה כו'. זהו גי' ר"ח ועיין בתוס':
ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח. וקשה תינח בגירושין בקידושין מנ"ל וצ"ל מדכתיב ויצאה והיתה. אם כן הוה ליה לרבינו להביא הך ילפותא על שהשליח עושה שליח דליכא למילף מבינייהו מגירושין וקדשים:
דברי רב ודברי תלמיד דברי מי שומעין. ואם כן לפי זה אם השליח אינו יודע שהוא דבר עבירה. המשלח חייב דלא שייך דברי מי שומעין. ובש"ס יליף משחוטי חוץ ובכל גוונא השליח חייב בדבר עבירה: ה"ג

סעיף סז

על הכפירה. ונוסחת הרי"ף על ידי הכתף. ופי' הר"ן דאשמועינן רבותא אפילו שליח מושכר כמי נעשה עד ורבינו סבירא ליה דבאמת שליח מושכר לא נעשה עד. ואין להקשות אפילו שליח בחנם עכשיו שתקנו שבועת היסת נוגע בעדות הוא. בשלמא על הירושלמי גופא ל"ק דמיירי קודם תקנת רב נחמן אבל רבינו שהביא ע"כ אפילו בתר דתיקן ר"נ שבועת היסת. וי"ל כשראה המשלח שעשה שליח שליחותו וכיון שהלוה בעצמו ראה ההלואה הרי הוא כאילו עצמו שלם למלוה והרי הוא כאילו אינו שלוחו כלל וכן מצאתי בש"ך סימן קכ"א ס"ק נ"ז ע"ש:

סעיף סח

אלא משתבעי שנתנום למלוה. פירש שבועת היסת. אע"ג דטענת הלוה עליו היא טענת שמא. מ"מ טענת המלוה בברי שלא קיבל שום דבר מצטרפין לטענתו ומזקיקין לשליח לשבועה:
והמלוה נשבע שלא נתנם לו. היינו שבועה בנקיטת חפץ כמו שפסק הרי"ף וכ"כ רבינו בהדיא בתשובה סוף כלל כ"ט וסמך רבינו על זה שמסיים הכא כמו חנוני על פנקסו דשם כ"ע מודים דנשבע בנקיטת חפץ:
דוקא נערה אבל קטנה דברי הכל אביה ולא היא. וכ"כ הרמב"ן בשם ירושלמי פרק התקבל הל"ב. ועוד ראיתי בס' חידושי ריטב"א בשם הרמב"ן ראיה מהתוספתא ע"ש וליתא דהתוספתא דקתני התם נתגרשה גדולות ולא קטנות היינו נתגרשה ע"י שליח והקטנות אינה בכלל היינו אפילו נערות דומיא דרישא דקתני גבי קידושין גדולות היינו בוגרות והנערות בכלל קטנות אבל לפי' ריטב"א הגדולות והקטנות דרישא לא הוי דומיא

דסיפא ובאמת לא חזיתי אחד מן הראשונים שהביא ראיה מהתוספתא זולתו. ובתוס' רי"ד וברמב"ן מייתי ראיה מהא דמשני במאמר בע"כ ורבי. ואי קטנה בגירושין יש לה יד אפילו בחיי אביה אמאי קתני בברייתא העושה מאמר ביבמתו קטנה מדעת אביה ולא היא. ויש לחלק דאע"ג דתרוייהו בע"כ מ"מ בגירושין יש לה יד לקטנה דהואיל בשעת גירושין יצאתה מרשות הבעל. משא"כ במאמר וכמו שחילק מהרש"א בין קידושין לגירושין. ועיין בפרק התקבל בפירושי ותמצא נחת:

סעיף סט

ובקטנה דשייך בה מיאון תקנו שתמאן. א"נ איכא למימר דבקטנה שאין מעשי' כלום שלא מדעת אביה איכא למגזר טפי אי אמרת לא ממאנת אמרי מדאצרכי רבנן גיטא קמו ביה רבנן באב שנתרצה בקדושי'. אבל בנערה דיש לה יד מימר אמרי אינשי חשו בי' רבנן ואצרכי גיטה משום שלא יבא לאחלופי בנערה שאין לה אב שקידושיה תורה. חדושי רשב"א:

סעיף ע

ויש ספרים שכתוב בהן אע"ג דשדכו. דברים אלו אינם בהרי"ף. והוסיף רבינו מדיליה לחזק דברי הרי"ף שפי' דברי רב ושמואל בשדהו ועלה הביא הא דעולא דאפילו מיאון אינה צריכה אפילו בשדיך:

דגבי בת אם נתרצה האב חיילי קידושין ממילא למפרע. דזכות הוא לו והוה כאילו אמר לבתו צאי וקבלי קדושיך אבל אם לא נתרצה האב אינו קידושין כיון דלא נתרצה חזינן דחוב לו ולטעם זה אפילו נאבדו הקידושין:

ונשוה שליחות האיש והאשה בקידושין. שאף בשליחות האשה אין צריך עדים וכ"ה בטור סימן ל"ה:

סעיף עא

ולא משמע הכי. דאאב קאי וכו'. בפי' השמעתתא חולק על הרמב"ן אבל לדינא מודה רבינו דהדין דין אמת אם האב הרצה דבריו לפני הבן שהוא רוצה לקדש לו ושתק הבן והלך האב וקדשה לו הוי קידושין גמורים דמחמת כיסופא דאב שתק ובזה סרה תמיהת ב"י בסימן ל"ה עיין בב"ח ס"ק ג':

גבי בעיא דיעוד נישואין עושה. ר"ל הא דפריך התם לרב נחמן בר יצחק דאמר אפילו לרבי יוסי בר יהודה כו':

אלמא סוגיא דגמרא ס"ל כרבינא דאפילו מיאון לא בעי. הקשה בני הרב מוהר"ר טיאה בבחרותו אימא סוגיא דהתם ס"ל כלישנא קמא דרב ושמואל אפילו בדלא שדיך צריך גט ומיאון ומשו"ה לא מוקמי התם לרב נחמן בר יצחק בדקדיש איהי נפשה דצריך גט ומיאון והוי כקידש אביה והדרא קושיא לדוכתא ומי מצי מזבן לה הא אין אדם מוכר את בתו לשפתות אחר אישות. ע"כ נראה לי להגיה בדברי רבינו וכצ"ל אלמא סוגיא דגמרא ס"ל לרבינא דאפילו מיאון לא בעי. וה"פ דעיקר הוכחה דלא קי"ל כרב ושמואל דהלכתא כרבינא ורב שימי דאינהו בתראי נינהו. אלא אכתי אית לן למימר אימר רבינא ס"ל דמ"מ מיאון בעי וע"ז הביא ראיה מסוגיא דיעוד דס"ל לרבינא אפילו מיאון לא בעי:

אמר אביי שארית וכו' רבא אמר חזקה כו'. משמע אי לאו הנך טעמא קידושי קריבי' הוי קידושין אע"פ דקטנה נתקדשה שלא לדעת אביה היא אלא ש"מ דס"ל כרב ושמואל בדשדיך:

והלכתא כבתראי. ע"כ לשון הרי"ף:

או השיאה עצמה בחיי אביה. פי' אבל הקידושין היו מדעת אביה. אבל בנשאת ונתקדשת שלא מדעת אביה ואביה כאן צריכה גט ומיאון וכ"כ בתשובת הרשב"א סימן אלף רי"ט בשם תשובת הרמב"ן ודלא כב"ח סימן ל"ז ס"ק ט'. שמביא ראיה מהא דפריך תלמודא אלא דקדשה איהי נפשה וקתני דבעי מיאון ולא קמשני מתניתין בדנשאת ג"כ שלא מדעת אביה. די"ל דבכה"ג צריכה גט ומיאון ובמתני' קתני דסגי במיאון. ועוד מייתי ראיה מדאמר עולא נראה כדברי תלמיד. ואיני יודע וכי לא ראה דברי רבא שנותן טעם לרב הונא הואיל ונעשה מעשה יתומה בחיי האב. ופרש"י כגון דקדשה והשיאה עצמה שלא לדעתו או הפקיר זכותו לה. או שתיקתו כהודאה דכולי האי לא שתק משא"כ בנתקדשה לדעתו וניסת שלא לדעתו איכא למימר בחדא שתיקה מרתח רתח ע"ש:

דתקינו רבנן נישואין לקטנה. משום שלא ינהגו בה מנהג הפקר:

סעיף עב

על זה קשיא כו' הלכך נראה וכו'. כל זה הן הן דברי תוספו' ובתוס' שלנו לא מצאתי אבל ראיתי בחידושי רשב"א בשם התוספות:

אבל אי ברי לן דנתרצה מיד כששמע לכ"ע הוויין קידושין. ורבים מתרצים בעד הרב אלפס דאם נאמר בנתרצה דהוויין קידושין א"כ למה לא ניחוש שמא נתרצה ככל ספיקות דאורייתא לחומרא ודברי טעם הם:

וכן פרש"י דלא חיישינן אם לא ששמענו כן. הוא פרש"י דף מה ד"ה בפירוש ולפום ריהטא אין משמעות בפרש"י:

כיון דלא הוי גילוי דעת קודם הקידושין. משום דאין דרך לעשות בתו לשליח. הר"ן:

דהולכין בממון אחר הרוב. א"כ אם מתה הבעל ראוי ליורשה:

ולכך לא הביא רב אלפס הני תרי פלוגתא דרב הונא ורב ירמיה. תיוהא קא חזינא הכא אף על גב דלדידן ליכא נפקותא לענין תרומה מ"מ ה"ל לרב אלפס להביא אידך פלוגתא דרב הונא ורב ירמיה בנתקדשה ונשאת שלא לדעת דלרב הונא אוכלת הואיל ונעשה בה מעשה יתומה בחיי האב ופרש"י הואיל ושתק כולי האי או הפקיר זכותו שיש לו בה או שתיקתו כהודאה. א"כ לדידיה צריכה גט ולרב ירמיה אינה צריכה גט. וע"ק הואיל ונעשה בה מעשה יתומה בחיי האב הי' ראוי לנו לומר באמת אם מתה יורשה הבעל. את"כ מצאתי בב"י סימן ל"ז שרבינו לא הי' לו פלוגתא תנינא דרב ירמיה ורב הונא וגורס ברבינו ולכך לא הביא רב אלפס הך פלוגתא דרב הונא ורב ירמיה ע"כ. וא"כ בתרוייהו שלא לדעת ואביה כאן ליכא למ"ד דאוכלת ולא צריכא לאשמועינן דלא בעי גט. ע"ש. ואם קבלה נקבל. אמנם ראיתי בחידושי רשב"א שכתב ולדברי הרב אלפס דאמר אפילו נתרצה האב לבתר דקדשה לא חיישינן לה ה"נ בנתקדשה ונשאת שלא לדעת. ולפ"ז יש לפ' ע"פ דרך זה דברי רבינו ולכך לא הביא רב אלפס הני תרי פלוגתא ותיבת ולכך חוזר על הני תרי פיסקא שכתב רבינו בשם הרי"ף חדא דאפילו בנתרצה האב לא חשבי' ליה כמו שאומר לבתו צאי וקבלי קידושי' כיון דלא הוי גילוי דעת קודם הנשואין ובנתקדשה לדעת ונכנסה לחופה שלא לדעת כיון שנתקדשה לדעת מודה הרב אלפס דהוי כאילו נתנה לה רשות שתכנס לחופה כמ"ש רבינו לעיל בסימן זה משו"ה לא הביא פלוגתא ראשונה של רב הונא ור"י דאפילו למ"ד אוכלת אינה יורשת ולא צריכין תו להגהת ב"י:

ומוקי לה רב הונא כגון שאמר. דאי מלוה ממש ומלוה להוצאה ניתנה במכר אמאי קנה והרי"ף לא חש להא פירכא דס"ל דמלוה במכר קונה וכן הרמב"ם בפ"ז מהלכות מכירה וסומכים על הסוגיא דפרק ראשון ודפרק הזהב דמוקי לה יש דמים שהם כחליפין. ומש"ה לא מייתי הך אוקימתא דרב הונא. הר"ן. ומהרש"א בפ"ק דמציעא דף ט"ז ד"ה האי שטרא ע"פ דרכו יש ליישב הרי"ף בגוונא אחרינא ע"ש ורבינו אזיל לשיטתיה שמוקי לה בפ"ק סימן ה' הך יש דמים בהנאת מחילת מלוה:

סעיף עג

והלכה כת"ק. דס"ל מקודשת. וכן הוא בקיצור והיה לו גי' מהופכת. דלגי' שלפנינו שבתלמוד ס"ל לת"ק אינה מקודשת:

היינו כשלא ידעה האשה. והרשב"א והריטב"א מפרשי לה אפילו כשידעה כיון שאמר לה סתם בפקדון שיש לי בידך הכי משמע בכל מה שיש לי עכשיו בידך ואף היא לא הקפידה לומר והוא שלא נגנב או נאבד. ומייתי סייעתא מהירושלמי מתני' כשאמר לה בפקדון שיש לי בידך אבל אם אמר לה התקדשי בכל מה שהפקדתי בידך אינה מקודשת. ורבינו מוקי לה האי ירושלמי בשלא ידעה:

סעיף עד

אבל אם ידעה האשה סכום הפקדון. והוא הדין אם אמר לה התקדשי בכל מה שהפקדתי בידך. דהא רבינו ע"כ מוקי לה הך דירושלמי בדלא ידעה ועלה קתני התקדשי בכל מה שהפקדתי בידך אינה מקודשת:

דאי אומן קונה א"כ לכ"ע מקודשת. ויש לדקדק דה"מ לאוקמיה דכ"ע קונה בשבח כלי אלא דהכא פלוגתייהו לאו בקבלן מיירי אלא בשכיר יום דלא שייך ביה אומן קונה. תי' מהרש"א דמשמע ליה האי לישנא דקתני עשה לי שירים ונזמים בקבלן ולא בשכיר יום ע"כ. אך קשה מ"ש רבינו בפרק הגוזל עצים סוף סימן י"ד ומיהו לאו ראיה דאיכא למימר דפליגי בישנה לשכירות מתחלה ועד סוף ופירש בספר פלפלא חריפתא כלומר ובהתנה עליה להיות שכיר יום דלא שייך שיקנה בשכר כלי דשכר פעולתו לימים הוא וא"כ דברי רבינו כמתנגדים זה לזה ועיין בש"ך חו"מ סימן ש"ו ס"ק ג' שפירש דברי רבינו בפרק הגוזל ע"פ ענין אחר. ואני אומר לקיים דברי החכם הרב בעל תוס' יו"ט. ושיעור דברי רבינו שם בב"ק כך הם וכתבו התוס' דאין ראיה משם לפסק הלכה כו' ונראה ל. להביא ראיה כו' ומיהו לאו ראיה כו' כלומר דהרי"ף לא מצי לאתויי הך ראיה לחוד דאיכא למימר דפליגי בישנה לשכירות מתחלה ועד סוף ואיירי בשכיר יום ולא באומן קבלן. משו"ה הביא הרי"ף עוד ראיה דידיה מדלא קאמר כ"ע ס"ל אומן קונה בשבח כלי והברייתא דפליגי בשירים ונזמים איירי בשכיר ע"כ צ"ל דמשמעות הברייתא איירי באומן קבלן. א"כ מעתה נולד ראיות רבינו דממ"נ אין אומן קונה בשבח כלי אי פליגי באומן קבלן הלכה כחכמים ואי לא פליגי באומן צריכי למסבר תרוייהו אין אומן קונה כל זה כוונת רבינו שם ליישב דברי הרי"ף. אבל הכא בשמעתין השיג רבינו על הרי"ף ואמר ונראה לי דאין זו ראיה משום דבעי למדחי כו' וכ"ת א"כ בממ"נ אין אומן

קונה בשבח כלי דאי פליגי בהא הלכה כחכמים זה ליתא. דאם רב אסי פסק ואמר אין אומן קונה בשבח כלי הוי ידוע ליה דהלכה כר"מ. וע"ז הביא סייעתא לדבריו וכן פירש ר"י דאין להביא ראיה דהלכה כו' וקשה דהא מ"מ יש להביא ראיה דהלכה ישנה לשכירות דא"נ פליגי בהא אם ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף מ"מ הלכה כחכמים. א"ו מדאמרינן בעלמא שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף משמע דקי"ל כר"מ והא דלא השיג רבינו שם בפרק הגוזל יבואר בסמוך:

סעיף עה

ור"ת ז"ל פסק כרב אסי. לפי מה דפרישית בפרק הגוזל שהמשמעות שם שרבינו מפ' דברי הרי"ף כמו כן בב"מ בפרק המקבל סימן מ"ג הביא שם ג"כ דברי רי"ף בלא חולק. אך הכא לענין קידושין הביא דברי החולקים משום חומרא דא"א. וזהו תי' הנכון בדברי רבינו כדי ליישב דברי הטור. ועיין מזה בד"מ באה"ע סימן כ"ח שהאריך בזה עמוד עליו:

ותניא אידך במה שבתוכו ולא בו. לפי מה שסידר רבינו נסתלק קושיות ר"ת בד"ה הא במיא דממה דסליק פתח: ה"ג

סעיף עז

משום דעדיף ממנא ודעתיה אעילוייא. ומיירי בכוס של חרס. רי"ו:

לא בעינא דאיכא רווחא רבה עליה. פי' יציאה ואחריות ע"ד מרבה נכסים מרבה דאגה. וט"ס יש בירושלמי שלפנינו ע"ש:

מטרפסא ואזלא. מייתי רבינו הנך טעמי דירושלמי ללמוד ממנו דוקא בשינויו שיש בו קפידא אינה מקודשת אבל אם אמר התקדשי לי בדינר א' ונמצא שנים מקודשת ובמתני' גבי של כסף ונמצא זהב איירי שצריכה להשלים תכשיט של כסף ולא ניחא לה בדהבא כמ"ש בד"ה איכא. ודלא כב"ח שכתב דרבינו פליג אתוס' בזה מדכתב מתני' סתמא ודלא כמ"ש ב"ש סימן ל"ח ס"ק מ"ה שכתב דהתוס' לא כ"כ אלא לר"ש ועיין מהרש"א:

וקי"ל כת"ק. צריך ביאור א"כ לאיזה דבר אייתי רבינו הא דעולא ונראה לומר דלא תימא מדהפסיק התנא בדברי ר"ש באמצע ש"מ דלא סתים כתנא קמא אלא בשבח יוחסין להכי מייתי הא דעולא למימרא דמשום הכי תני שבח יוחסין אחר דברי ר"ש להורות דבשבח יוחסין ר"ש לא פליג. ועוד י"ל דעיקר טעמא להורות דתלמודא דידן נמי ס"ל כהך דירושלמי דעיקר הדבר תליא בקפידא דאל"כ אמאי אמר עולא אבל בשבח

יוחסין דברי הכל אינה מקודשת הא עדיין פליגי היכא דליכא קפידא כגון שאמר ע"מ ששמי יוסף ונמצא ראובן דלר"ש מקודשת ולרבנן אינה מקודשת אלא ש"מ דגם לרבנן העיקר תליא בקפידא:

דברי ר"מ. כ"ה גירסת הרי"ף: ה"ג

פי' הלכות משנה. ע"כ דברי הרי"ף:

ובהני תרי בתראי הוי ספק קידושין. וצריכה ממנו גט ואם פשטה ידה וקבלה קידושין מאחר צריכה גט משניהם לשון ריא"ז. מלשון זה משמע אפילו הוא עומד לפנינו ואמר שהוא הרהר בתשובה מ"מ אינו אלא ספק קידושין ודלא כמ"ש ב"ש סימן ל"ח ס"ק נ"ג וצ"ע לחלק מ"ש שאם הוא אומר קיימתי תנאי והיא אינה יכולה להכחישו דמקודשת. סוף סימן ל"ח ע"ש:

סעיף עח

לפי שאין דרך בני אדם למכור. רבינו דייק כן מלשון רש"י שפי' מקרקע ועיין מהרש"א ודברי רבינו נכונים דמצי לפרושי במטלטלין והמה עדיין ביד המוכר ונ"מ לקבולי עליה מי שפרע:

סעיף עט

אם לא שהתנה. היינו כדיני תנאי:

מיירי שגילה דעתו משעת מכירה. והך עובדא קמייתא אע"ג שגילה דעתו מתחלה כיון דבשעת מכירה לא פירש א"ל דהדר ביה והא דמייתי מהאי דקידושין איכא למימר דגם שם גילה דעתו מתחלה למינסב כהנתא:

סעיף פ

אסור בכל הנשים. והא דלא אסרינן לכל העולם משום האי איתתא י"ל דמדאורייתא לדידיה שרי דאזלינן בתר רובא ואינו אלא קנסא דרבנן ומשום הכי לדידיה קנסינן ולאחריני לא. תוס':

סעיף פב

שמחמת קידושין ראשונים שלח. הרי"ף אינו גורס במתני' דהכא לשון זה ובברייתא דהמדיר דף ע"ג וצ"ל לדידיה שלא הי' לפניו כל הך שקלי וטרי בשמעתין דאביי ורבא:

סעיף פג

וכל זמן שעוסקין באותו ענין. כדפסיק בפ"ק סימן ג'. משמע אם נאמר דסגי מענין לענין באותו ענין לק"מ דשדיך דיינינן ליה בדומה לו. א"כ לפ"ז איתברר דרבינו ס"ל דאם אינם עסוקין באותו ענין לא חיישינן כלל אפילו לספק קדושין. ומה שתי' רבינו מ"מ חשש קידושין איכא. מצאתי פי' בשם מוהר"ש הלוי דמדבר ופסק גרע משדיך כיון דהתחיל לדבר עמה על עסקי קידושין היה לו לקדש מיד וכיון דנעתק מענין לעינן גלי דעתיה דאיתהפך חמימי' ומהדר בה. אע"ג דנתן לה אח"כ כיון דלא חזר ופריש עדיין בחזקת חזרתו הוא ומתנה בעלמא הוא דיהיב לר משום כיסופא. אבל שדיך אין כאן גילוי דעת שחזר בו:

סעיף פד

ומדמותיב רבה אשמעתין ממתניתין כפירש"י. דהיכי ס"ד לאותבי' ממתני' התם כדקתני טעמא שמחמת קידושין הראשונים שלח ואין לתרץ דס"ד דרבה דלא מבעיא קאמר ל"מ לא נחית לקידושין כלל אלא אפילו נחית. דלפי' תוספות דחיישינן הכא שמא קדשה כבר בפני עדים כיון דשלח לה סבלונות. א"כ מעתה ליכא למותיב כלל ממתני' וה"ה מה שדחה אביי סייעתא דרבה ממתני' דל"מ קאמר נמי משמע לרבינו כפרש"י אלא שזה יצא ראשונה וחדא מתרוייהו נקט. והר"ן סייע ליה מדקאמר תלמודא אימא כי משדר סבלונות אדעתא דקידושין קא משדר ואמרינן נמי הכא דנחית לתורת קידושין אימא נהוי קידושין הלשונות אלו משמע טפי דהסבלונות עצמן הן הקידושין:

חיישינן שמא קידשה משמע כפירושו. דהא פשיטא דלא שילח הכתובה לשם קידושין והרמב"ן תי' לפי שיטתו של רש"י דרב אחא אמאי דאמרינן בסוגיא דעיל באתרא דמסבלי והדר מקדשי לא חיישינן קאי. והכי קמבעיא ליה באתרא דמסבלי והדר מקדשי דלא חיישינן דמהיכא תיתי שינה מנהג מקומו. היכא דאיתחזק שטר כתובה בשוק מי חיישינן לאותן סבלונות ומסיק דבאתרא דמקדשי והדר כתבי כתובה חיישינן. דהא ע"כ צ"ל דהך גברא שינה בחד צד מנהג מקומו:

ואין לתמוה אמאי חיישי' למיעוטא דמצינו נמי וכו' הרמב"ן והרשב"א והר"ן תירצו דנהי דבעלמא לא חיישינן למיעוטא הכא חיישי' לפי שרוב זה קבוע ומחוייב מצד טבע העולם. אבל רוב זה שאינו אלא מצד המנהג עשוי להשתנות ואמרינן זה נהוג מנהג כמנהג המיעוט וקשה לי ומה יענו בזה במגוייד וגוסס ומים שאין להם סוף דהוא רוב קבוע מצד טבע העולם ומ"מ חוששין למיעוטא. וע"כ צ"ל כתי' רבינו משום חומרא דא"א

א"כ מה דחקו לחלק בע"א י"ל דלא סגי בתי' רבינו לחוד דהתם גבי מגוייד וגוסס שאני דאזלינן בתר המיעוט משום דיש התם חזקת א"א ומצטרפין המיעוט לחזקה ומש"ה מחמרינן לגבי א"א. משא"כ הכא בשמעתין דיש לה חזקת פנויה ולפי הצעה זו צריך רבינו נמי לתירוץ הר"ן ואינהו צריכי לתירוץ רבינו ודלא כב"ש סימן מ"ה ס"ק ב':

מקדשי והדר כתבי פשיטא. אפילו לתירוץ הרמב"ן לשיטת רש"י דקאי אמקום דמסבלי והדר מקדשי מ"מ שפיר פריך פשיטא דניחוש לחומרא. ומזה אני אומר דלפירש רש"י א"א לגרוס כגי' ר"ח קמ"ל דניחוש למעוטא. דא"כ הא דקאמר מסבלי והדר מקדשי לא חיישינן היינו כל בני עיר מסבלי והדר מקדשי א"כ מאי פריך מקדשי והדר כתבי פשיטא דקמ"ל אע"פ שאינם אלא הרוב ומעוטא כתבי והדר מקדשי וכל בני העיר מסבלי והדר מקדשי מ"מ חיישינן לחומרא. אע"כ לפירש"י הגירסא דמקדשי והדר מסבלי חיישינן ואפילו מיעוטא מסבלי והדר מקדשי (ומסבלי והדר מקדשי) [ומקדשי והדר מסבלי] היינו רובא. ומקדשי והדר כתבי היינו נמי רובא. ויפה פריך פשיטא דזיל הכא איכא רובא. וזיל הכא איכא רובא פשיטא דניחוש לחומרא ודלא כרי"ו בשם הרמ"ה שהביאו בספר ב"ש סי' מ"ה ס"ק ד'. גם מל' המחבר שם סעיף א' באו עדים שראו הסבלונות וכו' משמע כפרש"י ואח"כ מסיים אע"פ שרוב אנשי עיר אין משלחין סבלונות אלא קודם הקדושין צריכה גט מספק. והיא כגי' ר"ח דחיישינן. ולדעתי אין נראה כן:

סעיף פה

כגון שאמר לאב אחת מבנותיך. שאין מסורין לביאה מחמת קידושין. לאפוקי אם קידש חייבי לאוין דבלא"ה אסורין מחמת עריות וכן כתבו התוספות:

סעיף פו

ולא אשכחן שום אמוראי דפליגי עליו באוקימתא דמתני'. וכיון דלרב ששת ליתי לך אוקימתא אחריתי אלא בדאמר להו אחת מכם. ה"נ נימא לר"נ מדלא פליג עלי' בהך אוקימתא דמתני'. וכ"ת ובאמת למה לא פליג עליה ע"ז מסיים רבינו ויש מחלקין כו' א"כ הכא נ:יון דבחד לישנא מפיק ליה מש"ה מודה ר"נ דלא קנה ומ"מ צריכנא נמי לתי' ר"י כדי שלא תיקשי לך מנ"ל למקשן לחלק בסברא לר"נ. וכל כונת רבינו בשני תירוצים האלו ליישב דברי בה"ג:

מודה ר"נ דלא קנה וה"ה במתנה אם אמר נכסי לכולכם ויש א' מהם דלא קנה אינך כולהו נמי לא קנו ורבינו שם בפרק מי שמת סימן ו' לא נחית לתלק בזה ש"מ דהסכים עם רב אלפס וכמ"ש הטור א"ה סוף סימן מ"א. ובזה נסתלק תמיהת הרב ב"י וב"ח ע"ש:

ולא שביק איניש מידי דעביד ביה מצוה ועביד מידי דעביד ביה עבירה. דהא עדיפא מיניה קאמרינן בשמעתין דלא שביק איניש מצוה דרמיא עליה ועביד מצוה דלא רמיא עליה:

סעיף פח

הלכך כולהו בנתיה בעיין גט. בכל הני עובדי דלעיל. ועיין בזה באריכות בהגהת מיימוני בפרק ט' מהלכות אישות:

אמרו לה קבלי בשביל כלנו. היינו שמזמן הקודם אמרו לה קבלי בשביל כולנו. דאין לומר דמיירי שאמרו לה עכשיו כשקבלה קידושין דא"כ קשה היאך דייק רב ממתני' דקדשה בגזל אינה מקודשת הא קי"ל בדאמרה אין אע"ג דלא שדיך קידושיה קדושין בגזל דילה כמ"ש הרי"ף ורבינו בפ"ק סימן י"ט ע"ש:

סעיף פט

שמעינן מינה דגזל דעלמא היכא דלא נתייאשו הבעלים אין מקודשת כלל בין שדיך. מדאוקמינן הך ברייתא דקדשה בגזל דידה ובשדיך ופירושי קמפרש. משמע הא בגזל דאחרים אינה מקודשת אפילו בדשדיך. וכל זה בלא נתייאשו הבעלים. אבל אם קדשה ביה לבתר דקניא ביאוש בעלים הוי קידושין ובדשדיך כמו שכתבתי מלתיה בטעמיה ובראיות ברורות בפ"ק סימן י"ט ע"ש:

היכא דלא נתייאשו מהם הבעלים אינה מקודשת כלל. ואפילו נתייאשו הבעלים אחר שבא לידה דהוי שינוי רשות ואח"כ יאוש לא קנה כמו שפסק רבינו בהגוזל בתרא סימן י"ז ע"ש:

לית דחש לה להא דר"ש דאמר סתם גזלה יאוש בעלים הוי. אבל סתם גניבה יאוש בעלים הוא כדפסק רבינו בפרק הגוזל בתרא סימן ט"ו כת"ק דר"ש:

סעיף צ

מודה רש"י דלדידיה נמי שרי מדאורייתא כצ"ל מדנקיט גבי קידושי אשה לא החמירו כ"כ:

סעיף צג

וכן פירש"י התם דאע"ג כו' מ"מ כל מה דמשכח היתירא טפי שקלי. כ"ה בפירש"י שלפנינו אבל התוספות כתבו שם בשם רש"י שמרויחין דלדידן מיהו שרי דאין תופס את דמיו ע"ש:

ומאי קשיא ליה הא אמרינן לכתחלה אסור ליהנות וי"ל דמשמע ליה כו'. עירבוב דברים קא חזינא הכא דהכי ה"ל לשנויי אסור דומיא דיין נסך משמע אפילו בדיעבד. ולפי תירוץ רבינו ה"ל להקשות מאי פריך הא דקאמר אסור במתני' היינו לפועל כמו שאסורין הן דוקא למוכר עצמו ולאחריני שרי. וע"ש בתוס' דמסכת ע"ז דף ס"ב ד"ה והתנן. ובפ"ק דחולין דף ד' ד"ה מותר. קרובים לדברי רבינו ע"ש:

כדאשכחן בהדיא גבי חמצן של עובדי עבירה. שלפי ס"ד דאתיא הא ברייתא כר' יהודה דחמצן של עובדי עבירה אסור מדאורייתא. מ"מ לדידן שרי מפני שהן מחליפין ש"מ אפילו באיסור דאורייתא לאחריני שרי אבל בשמעתין דשכרו אסור אין לפרוך מחמצן של עובדי עבירה דה"מ לדחויי אימא הן. ברייתא אתיא כר"ש דס"ל דחמצן לא הוי אלא איסורא דרבנן ומש"ה לאחריני שרי לכך פריך מערלה:

אלא אם בדיעבד קידש בדמיהן מקודשת. והא דשרי לאיתהנויי מינה לכתחילה היינו משום דהאשה הוה חליפי חליפין. וכ"כ בחידושי רשב"א בנדרים דף מ"ז ע"ש:

גזרו רבנן שלא יהבה מחליפיהן. לא מצינו גזרה זו. אך בפ' השותפין (נדרים דף מ"ז) איבעיא ולא איפשטא וס"ל לרבינו דאמרינן לחומרא. ועיין פרק הנודר מן הירק סימן ה':

אבל אם בדיעבד לקח בדמי איסורי הנאה פירות וכלים על חליפין לא גזרו רבנן. היינו חליפין כי האי שקנה פירות וכלים. דהוו חליפי חליפין. כך סברת רבינו. אבל רש"י סבר אפילו חליפי חליפין אסורות ועיין מ"ש בפ"ו דנדרים סימן ה':

לכן פריך ליה ממכרן וקידש בדמיהן. וה"ה דיש לתרץ לשיטת רבינו כמו שתי' לפרש"י דומיא דיי"נ דאסור בדיעבד ולאחריני אלא דעדיפא מיניה משני:

או לישראל והכיר בהו דהוו מעות מתנה. ויש לדקדק הא קי"ל כרב דאמר בהכיר בה שאין שלו דמעות פקדון כדפסק בהדיא הלכתא כרב בפ"ק דמציעא דף ט"ו וכ"כ רבינו שם סימן ל"ט אח"כ מצאתי קושיא זו בבית שמואל סימן כ"ח ס"ק נ"ד. וי"ל דהא דאמרי' התם ונימא ליה לשום פקדון סבר לא מקבל. אבל ע"ד מכירה מקבל המוכר הפקדון דיכול להשתמש במעות הפקדון עד שיבא הנגזל כמ"ש רבינו שם שלא יכול לתבוע הפקדון בעוד שלא הוציא הנגזל את הקרקע מתחת ידו ומש"ה כל אותו זמן הוא חייב באחריותו אף שלא הוציא מהממון כלום ע"ש באריכות. ולפ"ז צ"ל בהקדש אחותו דס"ל

לרב נמי דמעות פקדון שנותן לה הכסף קידושין לפיקדון עד שתקבל קידושין מאחר וע"ד זה מסרה לה דאלת"ה ה"ל לתלמודא למיעבד צריכותא על הנך תרתי דרב ושמואל. ומעתה בנדון דידן בהכיר שהוא איסור הנאה מודה רב דהוי מעות מתנה דאי לשם פקדון נימא ליה לשום פקדון. דהא עכשיו נמי יכול לתבוע כל עת שירצה ולא מסר ליה לזמן ונכון. ועיין בש"ך חו"מ סימן שנ"ו:

ה"ג אלמא חולין שנשחטו בעזרה לר"ש לאו דאורייתא. משמע דאיכא איסורא דרבנן ואפ"ה אמר ר"ש דמקודשת:

ויש לחלק משום דחמץ בפסח עיקרו מדאורייתא אבל חולין שנשחטו בעזרה לר"ש כל איסורו מדרבנן. ובטור אבן העזר בס' ב"ש סימן כ"ח ס"ק מ"ת כתב ז"ל ולכאורה דאין מקודשת כלל בכל איסור דרבנן אפילו שאין לו עיקר מן התורה כיון דמדרבנן אסור אין נותן לה כלום שכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש ומסייע ליה מתשובת הרי"ף אם מקדש אותה לפני עדים פסולים מדרבנן אינה מקודשת כיון שהעדים פסולים מדרבנן. ולא ראיתי בזה השגה על רבינו. דאין הנדון דומה לראיה דהתם בתשובת הרי"ף דמיא לחמץ בפסח עיקרו מדאורייתא אע"ג דחיטי קרדנייתא קשין וחימוצו מדרבנן משא"כ שעות מדרבנן וחמץ מדרבנן חוששין לקידושין דזהו מקדש אדעתא דרבנן הם אמרו והם אמרו דלענין קידושין לוקמיה אדאורייתא דהא לפי מה שחולק רבינו חולין שנשחטו בעזרה לר"ש מקודשת כיון דעיקרו מדרבנן:

ודלא כפירש"י שפי' מתחלת שש ולמעלה. ולפי' הקונטרס נמי לק"מ למסקנא דהא אפילו לר"ש אינה מקודשת. לשון תוספות:

דהכי אסיק רבא למתני' דקונם כהנים ולוים נהנים לי. ובכ"מ פ"ז דהל' נדרים בשם ר"מ המעילי מחלק דשאני נדרים דאפי' וויתור אסור בהן ומש"ה אמרינן בהו נמי טובת הנאה ממון. ובאמת צ"ע על רבינו דבפ' אין בין המודר סימן א' פסק כר"א דאפילו וויתור אסור במודר הנאה. א"כ מאי ראי' מייתי מפרק ואלו נדרים. והרשב"א והר"ן ורמב"ן וריטב"א כולם מסכימים לפסק ר"ת. וצ"ל שהיה להם גירסא בשמעתין דנדרים דמסיק רבא לעולם טובת הנאה ממון ונ"מ לדידן אם קידש אשה במעות מעשר או שהפריש לצדקה ליתן לעניים:

וכן הלכה. אבל מדברי הטור יו"ד סימן של"א נראה שלא הי' גרסתו כן. וכן נראה מהקיצור שכתב טובת הנאה אינה ממון. ואם קידש בהן אשה אינה מקודשת ועיין בחדושי ת"ש ואחר כך מצאתי בתושן משפט סימן ש"ן בש"ך דהרגיש גם כן בכל מה

שכתבתי. ועיין בפרק אלו עוברין סימן ו' מ"ש ראיה לזה: 0הדרן עלך האיש מקדש פרק שלישי

ועוד מדקאמר. קושיא זו הוסיף רבינו משום דעל הראשונה יש לדחות דקמ"ל אף על גב דנהג מנהג רמאות מ"מ קידושיו קידושין:

סעיף צד

דמקודשת לשני ולא לראשון. היינו למאי דמסיק רבינו בסמוך בסימן ג'. אבל לשיטת המפרשים דלראשון נמי קדשה פשיטא דקשה טפי היאך תתקדש לראשון:

דמיירי דאמר לה תחלה פלוני שלחני לקדשך. וז"ל הרשב"א וזה אינו מתיישבת לפי לשון המשנה דהלך ברמאות אלא דסד"א דיהיה כמטעתה. או הואיל דהוא עשה שלא כהוגן יעשו לו שלא כהוגן וליפקעינהו רבנן לקידושין מיניה:

דהקדש בטעות לא הוי הקדש. בפ"ה דנזיר משנה א':

גבי פאה. ובתוס' הקשו עוד מהא דאמרינן שם ראה את המציאה ונפל עליה ובא אחר והחזיק בה זכה בה:

סעיף צה

יש לחלק. ובתוספות בשם רבינו מאיר אביו של ר"ת פי' בע"א:

ראיתי מן המפרשים. הוא הרמב"ן:

סעיף צו

ודבר תימה הוא דמכי פשטה ידה וקבלה קידושין מאחר כו'. ובחדושי רשב"א סותר עוד דברי רמב"ן מהא דיתיב רב חסדא וקא קשיא ליה קידושי שני במאי פקעי ולא אשכח בה פירוקא עד דאמר ליה רב יוסף דאסיפא איתמר. ואם איתא קשיא לימא דכשפשטה ידה וקבלה קידושין משני לאו חזרה גמורה היתה. אלא שאם מת ראשון או חוזר בו תוך ל' שתהא מקודשת לשני הא כל שלא חזר בו ולא מת ראשון תוך ל' מקודשת לראשון ופקעי קידושי שני (דהא לא בטלי קידושי ראשון לגמרי בקבלת קידושי שני כי היכי דלא בטלי אותם אם מת או גירש שני תוך ל') ולא אוכל להבין את מושל דא"כ ה"ל למיתני ברישא מקודשת ואינה מקודשת כמו בסיפא מעכשיו ולאחר שלשים יום ועוד בת ישראל לכהן למה תאכל בתרומה שמא לא ימות ולא יגרש הראשון אע"כ צ"ל דהשני קדשה אותה עכ"פ עד שלשים וע"ז פריך שפיר קידושי שני במאי פקעה דהא כל קידושין דחיילי א"א דפקעי כלל בלא גט או מיתה כדאמר בנדרים דף כ"ט אמר רב המנונא ומה אילו

אמר לאשה היום את אשתי ולמתר אי את אשתי מי נפקא בלא גט ע"ש וכ"כ הריטב"א. ומש"ה לא הזכיר רבינו מזה לסתור דברי היש מפרשים:

כדמתרץ לקמן כשתרם בעל הבית את כריו. וצ"ע אמאי לא מייתי ממשנה שלימה דף ע"ט והובא בשמעתין. וכן היא שנתנה רשות לשלוחה לקדשה. והלכה היא וקדשה לעצמה אם שלה קדמה קדושי' קידושין אלמא אתי מעשה ומבטל הדיבור:

דממילא שמעינן דפקעי קידושי ראשון. דאתי מעשה דידה ומבטל הדיבור:

ועוד דר"ל הוה מודה ביה דדוקא באשה קאמר משום דנתינת המעות לידה חשוב כמעשה להאי לישנא. פי' כיון דעשתה מעשה צריך לעשות מעשה דווקא כגון לקבל קידושין מאחר לבטל מעשה הראשונה. משא"כ בבעל לא שייך לומר דהיה לו לקדש אשה אחרת בזה לא נתבטל מעשה הראשון הוא הנתינת מעות וזה דוחק שמא אין לפניו כעת אדם הגון לקדשה לו. וגם הוא אמאי לא עשה מעשה ולקת כסף קידושין ממנה. ע"כ נראה דרבינו ס"ל כמו שפסק הר"ן אם הוא חוזר היא אינה צריכה לחזור לו כסף קידושי' וה"פ כיון דעשתה מעשה שקבלה הקידושין לא אתי דיבור ומבטל עד דעשתה מעשה שחוזרת ונתנה לו כסף הקידושין. משא"כ כשהוא חוזר מה בידו לעשות דהיא אינה מחזרת כסף הקידושין. ולפ"ז צ"ל דחזר רבינו בפסקיו ממ"ש בתשובותיו כלל ל"ח סימן ח' דס"ל שם דאם הוא חוזר צריכה להחזיר לו כסף קידושי':

והלכתא כרב בתרתי. ע"כ לשון הרי"ף:

ותימה הוא בעיני למה לא יהא הלכה כאביי. ואפשר שמפני שנסתפק לו אי קי"ל כרב או כר"י כתב שאפילו מאה תופסין בה בספק ולחומרא אם א' ממאה קידש את אחותה צריכה גט ממנו מספק אע"ג דלר' יוחנן אינה צריכה גט. וכמו כן י"ל דהרי"ף לא פסק כרב אלא לחומרא דלעולם מקודשת ואינה מקודשת. אלא שהר"ן שדי בי' נרגא מפני שכתב הרמב"ם דוקא באופן שכלה זמנו של שני בתוך זמנו של ראשון ולר"י אפילו אמר השני מעכשיו ולאחר ארבעים יום קידושיו תופסין:

בכל דוכתי. היינו בב"ב דף קל"ו והרשב"א דתה ראיה זו דמפרקינן התם דמספקא ליה אי חזרה הוי אי תנאי הוי דאליבא דרב בלחוד הוא פריק ליה דאילו לר' יוחנן דאמר שיור הוי לק"מ דשיורא שייך התם שפיר ומהני דגופא מחיים ופירי לאחר מיתה:

ולר"י משכחת לה בכה"ג. גם בזה תירץ הרשב"א דאפילו בכה"ג לא משכחת אלא לר"י הגלילי דאפשר לצמצם ומתו שניהם כא' דאי לא מתו כאחד אינה יכולה להתייבם לעולם דכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילתה ליבום יבמה יבא עליה שוב אינה

מתייבמת וזה אין אני קורא בה שהרי עדיין אחיו השני קיים ולא נפלה כולה ליבום וכיון שכן לעולם היא אסורה ואפילו לאחר מיתת אחיו השני. ולא קי"ל כוותיה דר"י הגלילי:

לרב הונא לא תפסי בה קידושין. אע"ג דאיהו גופא אמר בסוף פרק המגרש אשת איש שפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר מקודשת היינו מטעם דכיון שפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר הוי כאילו אמרה לבעלה גרשתני אבל הכא סבורה דכיון דלא נתקיים התנאי לא חיילי קידושין. ר"ן ועיין בפרק מי שאחזו סימן ה':

סעיף צז

אע"פ שאמר אין לו בידי מקודשת. היינו ספק מקודשת אע"ג דקאמר מקודשת סתם וכן מצינו דקתני מקודשת במתני' דף נ' ע"א ודחי אביי דלמא לחומרא קאמר וכמו כן הא דלעיל ע"מ שאני צדיק מקודשת שמא הרהר בתשובה. פסק רבינו בפרק שני סימן י"ד הא דקתני מקודשת מפסקק קאמר. והיינו טעמא דכיון דהאי גברא לקידושי איתתא קאתי רגלים לדבר לחוש דאי לא לא הוי מתני עליה:

דלית להו כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי. ולפי הנחה זו אין הלכה כחכמים דהא כבר אסיק רבינו דקי"ל כרב הונא דאמר כל האומר ע"מ באומר מעכשיו דמי:

ומיהו קשיא אמאי לא חיישינן שמא נתחרט וקשיא זו בן לר"מ ובין לרבנן:

הלכך צריך לפרש אם נתקיים התנאי כלומר אם ידוע בעדים. ומעתה איכא למימר דרבנן נמי ס"ל כרב הונא דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ולא פליגי אדר"מ אלא דר"מ ס"ל דהוא נאמן בלא עדים כיון שהאשה אינה יכולה להכחישתו וחכמים סברי על קיום התנאי צריך ראי' בעדים:

ויש לו. ולענין קידושי ספק חיישינן שמא יש לו:

סעיף צח

ויראנה לאפוקי אם הביא עדים שיש לו:

בבקעה אינה מקודשת. אפילו יש לו שם שדה בשכירות או באריסות:

שאם אין לו באותו מקום אפילו קידושי ספק אין כאן. ואפי' אם יש לו במקום אחר שקרוב יותר. דמקפדת היא שמא פירות מאותו מקום יותר טוב. ועוד דמקפדת בהילוך. וכמ,ש רבינו לעיל פרק האיש מקדש סימן י"ג מטרפסא ואזלא ע"ש. ה"ה והר"ן:

ומצאתי בתוספתא כדבריו. דאינה מקודשת וודאי עכ"פ. אבל הטעם שכתב הרמב"ם דמקודשת מספק שמא יש לו שם והוא חשוד לקלקלה. זה אינו נשמע מהתוספתא. דאיכא למימר דאינה מקודשת כלל:

אינה מקודשת. ע"כ דברי התוספתא והוא בפרק שלישי:

סעיף ק

האי תנא סבר איו קידושין תופסין ביבמה לשוק. כך הסוגיא ביבמות דף צ"ב:

ולא קי"ל הכי. כמו שבירר וליבן רבינו בפרק האשה רבה סימן ג' עין שם:

מתקדשת בכסף. ונראה דה"ה דמתקדשת בשטר ולא אמרו בכסף אלא לאפוקי קידושי ביאה. ב"י ריש סימן ל"ז:

דקמ"ל דמקודשת. וא"ת אכתי תקשי לך אינה מקודשת ל"ל כדפריך לעיל. וי"ל דוודאי כן דרך התנא כיון דאיצטריך למיתני מקודשת לשנות דבר והיפוכו. ולעיל הכי פריך דלא ה"ל למיתני בהך לישנא אלא כמו דתני התם ברישא ה"ז מקודשת והוא יתן ה"נ ה"ל למיתני במציעתא הרי זו מקודשת והוא יתן בתוך שלשים וכן כולהו אידך פירכא דעיקר קושיות תוס' ה"נ ה"ל למיתני הרי זו מקודשת וידבר עלי' לשלטון ויעשה עמה כפועל. ובזה נסתלק קושית הב"י אימא דהמתני' קמ"ל דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף דאי נמי הוי קתני הרי זו מקודשת וידבר כו' נמי שמעינן ישנו לשכירות מתחלה ועד סוף מדקתני ע"מ ולא קתני בשכר:

כדרך המדברים. כמ"ש הרמב"ם בפ"ה מהלכות אישות שהניחה השלטון ולא תבעה ע"פ השתדלותו. וכ"פ הרב בעל תוס' יו"ט בחיבורו למשניות ומעתה התוספות נמי ס"ל דצריך לדבר עליה לשלטון וכדרך המדברים מ"מ צריך לאשמועינן שאינה יכולה לומר לדברים הללו לא הייתי חפיצה. דאם הניח השלטון ממנה ולא תבעה כעת והרחיב לה הזמן סבר התנא דמתני' נמי דמקודשת דהא דיבר עלי' כדרך הדברנים. והיא לא יכולה למימר שלדברים הללו לא הייתי חפיצה כי אם לפטור אותי לגמרי. ודלא כהרב"י וב"ח כל אחד לפי שיטתו פירשו שרבינו הביא התוספתא לחלוק על סברת תוספות ואינו דא"כ תקשי להו קושי' תוס' וכמ"ש לעיל בסמוך:

במה שאדבר עליך לשלטון אם דבר עליה בש"פ מקודשת. הך תוספתא ס"ל דאפי' לא נתן לה ש"פ מקודשת. דהא במה קתני ומתני' לא אתי כוותי' כדאמר רבינו לעיל ולא מייתי הך בבא אלא להוכיח מינה משמעות הרישא דקתני כדרך המדברים כמו שיבא לפנינו:

משמע שדברים ידועים הן מה שיש לדבר עליה. משום דבסיפא דוקא בעינן שידבר עליה בשוה פרוטה ובפרוטה סגיא אפי' לא פטרה אותה משלטון. אבל ברישא בתנאי ע"מ לית משגיחין בפרוטה אלא שצריך לדבר עליה בדברים ידועים להניח אותה

השלטון. ואז בין אם דיבר עלי' פחות מש"פ או דיבר עלי' בככר זהב אינה מקודשת כי אם הניחה לה ע"פ דיבורו והשתדולתו כדרך הדברנים:

אימא מציעתא מת האב הרי זו מקודשת הא לא אמר אין. הקשו בתוס' וא"ת ואמאי לא אמר דעתו היה לומר אי הוי שמע כדצריכין למימר גבי שתיקה. ולפי מ"ש רבינו בסמוך דמשמע ליה דאיירי בכל ענין אפילו אחר ששמע וכששמע ושתק או מיחה בזה וודאי לא אמרינן דדעתו היה לחזור מדעתו הראשונה ולומר אח"כ אין מש"ה פריך שפיר הא לא אמר אין. והתוס' ס"ל כתירוץ הת"י דלא כמ"ש רבינו:

ומשמע ליה דאיירי בכל ענין אפילו אחר ששמע וז"ל מהרש"א מהת"י וליכא למימר מלמדין האב קודם שמיעה דמלמדין משמע לאחר שמיעה וכו' עכ"ל. פי' דאי איירי קודם שמיעה ה"ל למיתני במתני' מלמדין אותו כשישמע לומר איני רוצה ומדנקט מלמדין אותו לומר איני רוצה אפילו לאחר שמיעה. ולזה פריך מאי אהני ליה לומר איני רוצה הא כבר שמע ושתק. אך ע"ז קשה עדיין אם כשישמע האב ויאמר הן לפי אותה דיעה כשאמר אין שוב אין יכול למחות. א"כ עדיין קשה כי מוקמת לה הסיפא בע"מ שלא ימחה מלמדין. משמע אחר שמיעה והאמר אין. וע"כ צ"ל דהת"י ס"ל אם יחזור וימחה בטלה הקידושין אליפו אמר בתחלה אין דע"מ שלא ימחה לעולם משמע. אבל רבינו נאיד מפי' תוספות ישנים דהוא ס"ל דאחר שאמר אין שוב אין יכול למחות. מזה למד הטור דס"ל לרבינו כיון שאמר פעם אין שוב אינו יכול למחות. ודלא כהרב"י שהשיגו בסימן ל"ח וכתב שדבריו אין מכוון ע"ש. וי"ל דהרב"י ס"ל דהאי דנאיד רבינו מלשון של ת"י כמו שבארתי לעיל:

אבל אם אמר בסתם ע"מ שירצה אבא מפרשינן ליה ע"מ שישתוק. דאי מפרשינן ליה ע"מ שלא ימחה אמאי קתני ברישא רצה האב מקודשת. אף אם שתק שמא ימחה עוד וכל ימיו ספק קדושין הוה:

וי"א דהלכה כרב יוסף דמוקי מתני' בחד טעמא. ונ"מ דלרב יוסף אמרינן אי אמר בסתם ע"מ שירצה אבא מפרשינן ליה ע"מ שלא ימחה אבא לעולם אם לא שפירש הזמן. אבל ר' ינאי ע"כ צ"ל כדפירש רבינו מקודם דאם אמר ע"מ שירצה ע"מ שישתוק. מפרשינן ליה:

סעיף קא

נאמן לכנוס. ה"ה אם חזר האב ואמר נזכרתי שקדשתיה לפלוני שהוא נאמן אף לכנוס דהא ליכא טעמא דיצרו תוקפו. ואיכא טעמא דאין אדם חוטא ולא לו ויקלקל בתו. ריטב"א:

אינו נאמן לכנוס. ואם כנסה אין מוציאין אותה מידו שאל תוציאנה מספק. הרשב"א: **מפני** שמחפה עליו. ואפילו נתן גט מותרת לכל אדם חוץ ממנו כ"כ הרמב"ם וכ' ה"ה דהיינו טעמא דחיישינן שמא יעשה קנוניא עמה והיא מחפה עליו. והרשב"א בחידושיו התיר לכונסה אחר הגט. אבל אב שאמר קדשתי את בתי ובא אחד ואמר אני קדשתי נאמן ליתן גט. אח"כ מותרת לו לכולי עלמא דהא לא שייך טעמא דקנוניא דהא הקידושין ביד האב לקדשה ולא בידה:

סעיף קב

דא"כ כל יבם קטן שהגדיל ואין שנותיו ידועים לנו ע"פ עדים לא נסמוך על דברי האב ואפילו הביא שתי שערות. ובתוספ' ז"ל וכל האנשים הבאים על העריות היאך הם נהרגין אע"ג שיש להם שערות מכל מקום אין אנו יודעין שנותהין ושמא הם קטנים ע"כ ורבינו לא חש לקושיא זו דאיכא למימר דאבאמת אין נהרגים אם לא ע"פ עדים ששנותיו ידועים להם. אבל הכי קא קשיא לי' א"ת דלא נסמוך על דברי האב לענין יבם שהגדיל ה"ל לתנא עוד לומר לא למכות ולעונשין ולחליצה:

סעיף קג

בין כשהיא קטנה והרי היא קטנה בין כשהיא קטנה והרי היא גדולה אינו נאמן. ובמשנה הגירסא נישבית ופדיתיה בין שהיא קטנה ובין שהיא גדולה אינו נאמן. ופי' רבינו בין שהיא עכשיו קטנה בין שהיא עכשיו גדולה. אבל בשעת פדיונה קטנה היתה. ולא ניחא ליה לפרושי בין כשהיא גדולה כשהיתה בשביה דזה פשיטא דאינו נאמן:

סעיף קד

ואפילו אתו סהדי אח"כ דאית ליה אח מותרת לשוק. דאל"כ מה לנו לנאמנותו דא"כ אין לו בנים הרי היא בחזקת מותרת לשוק דמוחזק לן דלית לי' אחי ולית ליה בנים ולא ניחא לרבינו דמהני נאמנתו דאי אתי אח"כ ואמר אחוהי דמיתנא אנא דלאו כל כמיני' וכמו שפרש"י משום דאפילו לא אמר יש לי בנים לא נאמינו להההוא אח לאפוקה מחזקתה דהא לבעלה גופה לא נאמין באומר יש לי אח דלאו כל כמיני' לאפוקה מחזקתה כדמוקי הסיפא. ויש להליץ בעד רש"י דס"ל כתי' ראשון של תוס' ד"ה רבי סבר דהך בבא יש לי בנים איירי אפילו מוחזק לן באחי משו"ה צריך לנאמנתו אי אתי אח אחר כך ואמר אחוה דמיתנא הוא. משא"כ בסיפא דלבעלה גופה לא נאמין באומר יש לי אחים

אחים היינו בדלא הוחזק לא בבני ולא באחי וא"ת אי ס"ל לרש"י כתירוץ ראשון א"כ לא הוצרכנו להאי נאמן משום אי אתי אח דאיכא למימר דהא דאיצטריך הכא לומר נאמן באומר יש לי בנים היינו אפילו דמוחזק לן דיש לו אחים וי"ל דא"כ ה"ל לתנא לאשמועינן רבותא יותר אפילו אמר איו לי אחים דהוא נגד החזקה נאמן. אף דסוגיא דב"ב ס"ל דאין נאמן כמו שביאר רבינו בסמוך מ"מ סוגיא דהכא אליבא דאביי ע"כ ס"ל דנאמן. משו"ה פרש"י אתי לאשמועינן אפי' אתי אח ואמר אחוה דמיתנא אנא דלאו כל כמיני' ובזה נתיישבו ב' קושיות מהרש"א בדיבור תוספות הנ"ל. ולפי שאברר בסמוך דרבינו נמי ס"ל כתירוץ הראשון של תוספות צ"ל דס"ל לרבינו מדקתני סתם יש לי בנים נאמן משמע בכל גוונא אפילו אי אתו סהדי אח"כ דאית ליה אח מ"מ נאמן ואפילו בדהוחזק דאית ליה אחים:

ובשעת מיתה מיהדר קא הדר בי' ומרע לדיבורי'. וליכא למימר דהרז"ה ס"ל כתירוץ רבא ולא חש להא סברא דמרע לדיבורי' אדרבה דכיון דבשעת מיתה הדר בי' אימא קושטא קאמר. דא"כ מנ"ל דהרי"ף ס"ל כרבי נימא איפכא דס"ל כר"נ מדשקיל וטרי בי' אביי ורבא לאוקמי מתני' כוותי' ש"מ דהלכתא כוותי' ולפיכך זו הברייתא דר' ור"נ לא הביא. דנלמד דווקא מדסתים לן התנא בדלא אמר בתחלה בשעת קידושין ולא תנא רבותא יותר אפילו אם הדר ביה בשעת קידושין אלא ש"מ דבכה"ג באמת נאמן אפילו לאסור וטעמא כיון דהדר ביה אימא קושטא קאמר כר"נ:

והשתא לקלא בעלמא חיישינן ועקרינן לחזקה כו' וכ"ש היכא דמוחזק לן דאית ליה אחי ואמר אין לי אחים שאינו נאמן להכחיש החזקה. וא"כ קשיא אביי אהדדי וע"כ דאביי שני' הכא לאוקמי' מתני' כר"ג ולי' לא ס"ל. ואין להקשות אימא דהתם בשעת מיתה דאז לא שייך מיגו דאין לו כח ליתן גט כמ"ש תוספות בתירוץ ב' דאיכא למימר דס"ל להרי"ף ורבינו דאפילו בשעת מיתה נאמן מכח מה לי לשקר וכמ"ש מהרש"א. וע"כ ס"ל כתירוץ ראשון של תוס' דהך בבא במתני' יש לי בנים איירי בדהוחזק לן דאית לי' אחים ומ"מ נאמן אפילו כי אתי סהדי אח"כ דאית לי' אחים ומותרת לשוק:

בפרק האשה. דף קט"ו. וע"ש בתוס' ד"ה או דילמא דדחי' ראיה זו:

ולכך השמיטה. כיון דאזדי שינוי' דאביי אזדי נמי שינוי' דרבא מכח פרכי דפרכי ליה אביי ועל כן מתני' כרבי ולא כר"נ ומש"ה השמיטה:

סעיף קה

המקדש את בתו סתם אין הבוגרת בכלל. ועיין מה שכתב רבינו לעיל בפרק האיש מקדש סימן כ"ה. ובטור סימן ל"ז כתב להך אוקימתא דאין הבוגרת בכלל אע"פ שעשאתו שליח. והרב בתוס' יו"ט בפי' המשניות השיג על הטור דרבינו לא ס"ל הכי. ונעלם ממנו מה שהאריך רבינו שם סימן כ"ה:

הלכה כר' יוסי. ועיין מ"ש רבינו בפ"ח דנדרים ס"ס א':

קדשתני והוא אומר לא קדשתיך הוא מותר בקרובותי' והיא אסורה בקרוביו. ובפ"ט מהלכות אישות נתקשה בזה בספר לח"מ במאי קמיירי אי איירי אחר שנתן לה גט הא קי"ל כל שנתן גט נאסר בקרובי' א"כ אמאי מותר בקרובותיה. ואי איירי קודם נתינת הגט הלא היא אסורה לכל העולם. וא"כ איך קאמר אסורה בקרוביו משמע הא לכל העולם שריא והלא כדאמרה קדשתני גם היא אסורה לכל העולם והניח בצ"ע ותמהני על חכם גדול כמותו דהא דקתני אסורה בקרוביו אם מת המקדש איירי ולק"מ:

סעיף קו

ואינם מובנים לי דבריו. וה"ה מבאר דבריו שהשליח הזה הודיע לאשה שהוא שליח איש פלוני ואם היה מנויי' בעדים היא סומכת על השליח וחזקה לראשון ואם אמרה איני יודעת שניהם נותנין גט. אבל כשלא הי' המנויים בעדים היא אינה סומכת כ"כ על השליחות שהרי המשלח יכול לכפור בשליחות ולפיכך כשהיא אומרת איני יודעת חזקה לשני ע"כ. והר"ן מיישבו בטעם אחר וע"ש:

סעיף קז

ודייק בגמ' ש"מ מטלטלי משתעבדי לכתובתה. והתם מיניה דידיה איירי ואי רבנן מודים מאי קאמר ש"מ הא כ"ע מודים וטעמא מאי אסמכתינהו אינה אלא על הקרקע לפי שעומדת ימים רבים ואין זמנה קבוע כי אם במיתה או גירושין ועוד שאין דרכה לחזור אתר המטלטלים שיוכל להטמין אלא אחר הקרקע שהוא ידוע לכל משא"כ בב"ח שזמנו קבוע ודעתו שיטרח בעל חובו לפרוע לו במעות:

משמע איפכא דאלים כח מתנה. דהוי כמכר דאי לא הוי עביד ליה ניח נפשיה לא הוה יהיב ליה:

אלמא יש כח למתנה טפי מירושה. דהא האשה נזונית מנכסי יתמי:

וה"ה ב"ח גובה ממטלטלי דמתנת ש"מ. ע"כ דברי ר"י עיין תוס' פ' נושאין ד"ה כתב:

ומיהו יש לדחות. דברי תוספות הן בפרק הכותב:

בפ' יש בכור. דף נב ועיין בתוס' שם:

בפ"ק דסנהדרין כתבתי. חפשתי ולא מצאתי שם כי אם סימן ג' בהג"ה. ע"כ נ"ל להגיה בפ"ק דסנהדרין משמע או מוכח אלא שבפרק חזקת הבתים סימן ל' כמו כ"כ רבינו בפ"ק דסנהדרין כתבתי וצ"ל דהג"ה שם חסר מדברי רבינו:

סעיף קט

אמר רב נחמן עיניה נתנה באחר ולית ממשא במלתא. משמע בלאו האי טעמא נאסרת על בעלה וצ"ל דבעלה כהן הוי דאפילו באונס ושוגג נאסרה וכן כל הנך עובדי:

פרטיה נואף להוצא. ועיין בשו"ת חכם צבי סי' קמ"ה ונ אין ראיה מהנך עובדי דאם נאמין לדבריה היא שוגגת והוי אנוסה ע"ש:

ויתיב בבלאי בבא. פירוש במסך שלפני הדלת:

סעיף קי

ואיזה זו כהנת לויה וישראלית. עיין מה שאכתוב לקמן בפרק עשרה יוחסין סימן י"ד בזה: 0הדרן עלך האומר פרק רביעי

סעיף קיב

נתיני שתוקי. וזה שאינו מונה עבדים. דכל הנהו דמתני' קידושיהן קידושין משא"כ עבדים לאו בני קידושין נינהו. תוס' רי"ד:

לכל משפחות ב"י. לכל ישראל לא נאמר אלא לכל משפחות:

ת"ר ממזרי ונתיני טהורין. לקמן (דף ע"ב) ולא ידעתי למה הקדים המאוחר:

ובפסול מטומע שאינו ידוע אייריי. דאי אממזר ודאי א"כ בטלת לאו דלא יבא ממזר לעתיד לבא. ומטעם זה א"א לאוקמי' הקרא וישב ממזר באשדוד בממזר וודאי. דא"כ מאי אשמעי' קרא. אע"כ דוישב ממזר משמע אפילו אותן שנטמעו כיון שידועין הם לאליהו יוציאם מישראל ומש"ה פריך שפיר בשלמא לר"מ היינו דכתיב וישב ממזר כו':

בפ"ב דכ"ד. וע"ש בתוס' באריכות:

סעיף קטז

שלא הוזהרו כשרות להנשא לפסולין. היינו פסולי כהונה דכתיב בני אהרן ולא בנות אבל שאר פסולי ישראל נשים נמי בכלל לא יבא דהשווה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה:

סעיף קכב

היה לאלתר. וסיים הרי"ף דתניא נאמנת חיה לומר זה יצא ראשון וזה יצא שני בד"א שלא יצאה וחזרה אבל יצאה וחזרה אינה נאמנת. וכ"ה בטור חו"מ סימן רע"ז ורבינו לא הזכיר מזה גם ש"ע לא חלקו כלל. ואפשר שרמז דין זה מדקאמר חיה לאלתר משמע הא יצאה וחזרה אינה נאמנת וצ"ע:

אביו לעולם. פי' רש"י לאחר שבעה ואילך וכרמב"ם פי' אפי' משעה שנולד:

סעיף קכה

חלל שנשא בת ישראל בתו פסולה לכהונה. מסיים בגמ' עליה מתני' דלא כרבי דוסתאי דאמר בנות ישראל מקוה טהרה לחללים קשה דלעיל (דף ס"ז) פריך מגר שנשא ממזרת דיש קידושין ואין עבירה והולד הולך אחר הפגום. ומשני דמתני' רבי יהודה היא וכו' ואי בעית אימא לעולם ר' יוסי היא ותנא איזו זו למעוטי ופריך ואיזו זו ותו לא והרי חלל שנשא בת ישראל כו'. ומשני הא לא קשיא כר' דוסתאי בר' יהודה ס"ל. וא"כ דמייתי מתני' לעיל סוף פרק האומר סימן י"ז ובפרק זה סימן ה' פסק כר' יוסי וע"כ צ"ל דאיזו זו למעוטי וכרבי דוסתאי ס"ל וכאן מייתי מתני' דחלל שנשא בת ישראל בתו פסולה לכהונה וסתם מתני' דלא כר' דוסתאי וצ"ע. ולפי מה שתירץ הריטב"א שם קושיות מהרש"א דהש"ס פריך קושיא שניה והרי ישראל שנשא חללה דהולד הולך אחר הזכר. ממ"נ אי לר"י בן דוסתאי דהולד הולך אחר הכשר א"כ ה"ל לתנא למיתני כלל חדש דיש קידושין ואין עבירה הולד הולך אחר הכשר. ואי מתני' כרבנן קושיות המקשן כפשטא ופריק דלעולם כרבנן ותנא כל מקום לאתויי דליכא לאקשויי ליתני בהדיא משום דתנא רוצה למיתני דבר והפוכו דהוי צריך למיתני כהן ולוי וישראל וחלל שנשאו כהנת לויה וישראלית וחללה. וכהן אינו רשאי ליקח חללה ומעתה לק"מ דאיכא למימר דמתני' דהאומר אתי נמי כרבנן וכדפרישית:

סעיף קכז

בני זה ממזר. פרש"י ממזר מחייבי כריתות. עיין שו"ת חוות יאיר סימן צ"ג שהאריך בזה:

למיתב ליה פי שנים אילו בעי למיתב ליה מתנה מי לא יהיב. לרבנן קא פריך אבל לר"י איצטריך דלא נימא מיגו במקום עדים כיון דלדידיה האב מהימן אע"פ דמוחזק באחר דבכור הוא ע"י קול. כ"כ הרי"ף בפרק יש נוחלין:

ולר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. משמעתא דא מוכח דלא כרמב"ם פרק י"א מהלכות מכירה המחייב עצמו בדבר שאינו קצוב לא נשתעבד. דהא לר"מ קני כל נכסי קודם גסיסה ואע"ג דלא ידע מה עאל ליה ומה קני ומדר"מ נשמע לרבנן בדבר שלא בא לעולם. ועיין ש"ך חו"מ סימן ס' ס"ק י"ב:

חשיבי מוחזקין ולא ראויין. דהא בכל אשר ימצא לו קרינן. ודלא כמהרש"א דאי כדבריו הא דמחלק ר' יואל במידי דממילא ובין שיעשה מעשה מהא דאהלות ושמחות ה"ל להוכיח לחלק בכך משמעתין דהכא ע"ש:

אבל בסעם שהוא גוסס לא היה יכול לעשות שליח לגרשה אלא דכשהניחו כשהוא גוסס ה"א דנותנין הגט דנתרפא וכעת חזר לבריאותו קמ"ל דרוב גוססין למיתה דלא רגילי להתרפאות:

בפ"ק דערכין דף ו'. ובתוס' נפל טעות דבמס' שמחות ליתא כי אם בערכין וצריך להגיה ע"ש:

דשמא התם משום חומרא דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט. מחמירין נמי שגוסס יכול לנדור ולקדש:

דאין לך גוסס ועומד יותר כו' ורמז. והא דפי' רשב"ם ואין יכול לדבר מה בכך הלא יכול לתת גט ברמיזה וגיטו ומתנתו שוין. י"ל כיון שהוא גוסס שאינו יכול לדבר מסתמא אין שהות לבודקו עד שמת או דעתו מטורפת. אבל אי איתרמי מילתא שעמד בדעתו כדי לבדוק גיטו גט ומתנתו מתנה. כ"כ ב"י סימן קכ"א:

מי שהיה מגויד או צלוב [וכו'] ורמז וכו'. ורש"י ור' יואל לא חשו להך דהתם היה בריא עד עתה אלא שאין יכול לדבר מחמת שהוא צלוב או מגויד. משא"כ כשאין יכול לדבר מחמת חולי:

יתנם כשיתרפא. ומסתמא יתרפא. תוס':

אפסיקא הלכתא כר' יהודה. אע"ג דאליבא דר"י לא צריך לאוקמיה קרא דיכיר בכשנפלו כשהוא גוסס מ"מ בהך סברא ליכא מאן דפליג עליה דרבנן. ודברי נ"י בפ'

יש נוחלין תמוהים שכתב שם ז"ל אמר המחבר השתא דקי"ל כר"י לא קי"ל הך דרשה דרבנן דיכיר הלכך בכור אינו נוטל פי שנים בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס ע"כ:

ובפ' החולץ. דאי מדהאי דיש נוחלין לא נשמע אלא בבכור ומש"ה מייתי לה האי דהחולץ דנשמע מן דא אפילו לענין שאר פסולים נאמן האב:

אבל אבן בנו לא מהימן. ואפילו אבניו אינו נאמן דאין סברא לומר שיהיו בניו פסולין ובני בניו כשרים. ועוד מדקאמר בסמוך ואין אדם נאמן אבנו גדול ומפ' כשיש לו בנים משמע דאבנו נמי לא מהימן. תוס' יבמות:

סעיף קכט

והלכתא כרב. אפילו בשאינו מכחישתו הוצרך לפסוק הלכה אע"ג דכללא הוא הלכתא כוותיה דרב באיסורי לאפוקי מדעת אמימר שפסק בזה הלכה כשמואל:

סעיף קלג

אמר רב מלקין על היחוד כו' אבל יחוד דא"א לא. יען הא דאמר רב אין אוסרין על היחוד איירי בא"א כמ"ש רבינו ביבמות פ"ב סימן ח' וכ"כ תוס' פ"ק דכתובות דף י"ג ע"ש ובספר תרומת הדשן בפסקים וכתבים סימן רכ"ב הוכיח דאין אוסרין על היחוד אפילו באומרת טמאה אני מדלא מפליג ביחוד גופא. וראיתי בס' מגיני שלמה שטוען עליו. דא"כ לדבריו מה מקשין תוספות כתובות דף י"ג ד"ה ואין אוסרין תימה לרשב"א כו' ואני אומר דצדקו דברי תה"ד. דמסיים שם וכ"ת כולהו ביחוד מפליג ולא ביחוד בהדי אומר טמאה אני. ודאי אי הוי מלקין אף באשת איש שפיר אבל מלקין איירי בפנויה ואין אוסרין איירי בא"א טפי הוי לפלוגי כולה בא"א. פעמים אוסרין פעמים אין אוסרין א"כ מקשין תוס' שפיר דכל הוכחה זו אינו אלא להתרצן דמוקי לה הך דאין אוסרין בא"א. אבל למאי דס"ד רב איירי בפנויה מקשין תוס' שפיר: ה"ג ואדם אחר ופי' מי שאינו רוכל:

סעיף קלט

מאי טעמא כו' עד ועל הבהמה. שייך לסוף סי' כ"ז וקאי על המתני' לא ילמוד רווק סופרים:

ובזקנתו מהו אומר עוד ינובון בשיבה. וקאי אאותן ששתולים בבית ה' כעץ שתול על פלגי מים של תורה שהיא נותנת אריכות ימים ללומדיה ושלום בסוף ימיהם בעולם הזה ועולם הבא. ה' יאריך ימינו אמן: